

ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ն ընդհանրապես է փոխանցել Ադրբեջանի կառավարությանը

Հուլիսի 31-ից ադրբեջանական ամբողջ մանուկ ողողված է ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի գլխավոր սնունդ Օդրա Ազուլեմի՝ Ադրբեջանի կառավարությանը փոխանցած ընդհանրապես մասին լուրերով:
Այսինքն՝ համաշխարհային մշակույթի դաժակալի հոշակված կառույց ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ն ընդհանրապես է փոխանցում մի ղեկավար, որը սասանա-մյակներ շարունակ ոչնչացրել է հայկական մշակույթը. ամեն ինչ մի կողմ, բայց Նախիջևանի խաչքարերի ոչնչացման մասին փաստեր են սրամաղվել հենց ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ին: Կարծում են՝ ժամանակն է՝ այդ կառույցից բացասու-թյուններ դաժակալի:

ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ-ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԹՅԱԿԱՆ ՀԱՐԱԹԱԹԵՐԹ

ՕՐԵՐԻ ՀԵՏ

Ոսկե միջինի որոնումներում

Հայաստանում սեղի ունեցող ֆա-դաբական ու ֆլազիդաբական ի-րադարձությունների, ներքին գոր-ծընթացների, հրադարակային հայտարարություններին ու փոխա-դարձ մեղադրանքներին կողմից հե-ստեղծներին կարող է թվալ, որ երկիրը զգնվում է նախընտրական դարձնելու Երջանում: Անգամ այս օրերին, երբ թվում էր, որ սիրաբեռնող մեծ է լի-ներ արձակուրդային սրամաղու-թյունը, անողոք դարձավ է ընթացում երկու ախտանշանի միջև, մեկը՝ ի-խանության զագաթից, մյուսը՝ կա-լանավայրի խցից, անարդարներ:

Իրականում, զեթ առայժմ, ոչ մի ընտրություն էլ չկա: Բայց ընթացի մեջ է լարված դարձավ, որի ներկա փուլը կարելի է կոչել, փոխ առնե-լով Երկրորդ նախագահի բառադա-բարից, կոնսուլիացում ընդդիմա-դիր էլ իշխանական ուժերի շուրջը, ի նախադասարանում մեծ ճակա-սամարի, որն անխուսափելի է թվում՝ որքան էլ որ դա անհեթեթ թվա մեր երկրի դիմագրված արսա-փին ու ներքին մարտահրավերների ֆո-նին՝ անվստահային եւ սնեսական մտահոգությունների խորադասկե-րում:

Երկրորդ նախագահը, որի ֆադա-բական ակտիվները հեզհեզ մեծա-նում են՝ նրա նկատմամբ սահմա-նադրական կարգը սաղալելու մե-ղադրանքի համոզիչ փաստարկու-թյան բացակայության դարձաններում, փորձում է ներկայանալ որդե-լիդեր՝ ընդդիմությանը իր շուրջ հա-մախմբելու առաջադրանքով, ավելի շուր՝ ինքնառաջադրանքով:

Տարօրինակն այն է, որ այդ առա-բելության մեջ Երկրորդ նախագա-հին փաստորեն օժանդակում է ի-խանությունը՝ իրեն կողմնակից չե-ղողներին հրելով դեմի իր հակառա-կորը, ի գործ դնելով ավելորդ ջան-քեր՝ նրանց վանելու իրենից, «ով մեզ հետ չէ, մեր դեմ է» սկզբունքով: Դժվար է ասել՝ Երկրորդ նախագա-հը երբեմնե առիթ կունենա՞ այդ օ-ժանդակության համար երախտա-գիտություն հայտնելու համարադե-րձայն Վարչապետին, բայց առայժմ, դառնելով նրա վերջին՝ «Գոյու Արմե-նի» լրատվամիջոցին սված հար-ցագրույցից ու նրա գրասենյակի օ-րերս սարածած հայտարարությունից, նա հետևողականորեն ձգտում է ընդդիմադիր էլ իշխանությանը ոչ համակիր «օղակներին» (իր բառն է) խոթել «կոնսենսուս միմուս մեկ» (դարձյալ իր արտահայտությունն է) ձեռնադիր մեջ, իր գրասենյակի բնութագրամբ՝ «բնականորեն»:

Մյուս կողմից, անուշտ գիտակ-ցելով, որ իր վայելած լայն ժողովր-դականությունը անտաղ չէ, եւ հա-կառակ աշխատավարձերն ու թո-շակները բարձրացնելու ժամանա-կավոր խթանիչներին (զմառի գու-ղունը շատ ավելի կարելու է ու սե-

ականորեն առավել ազդեցիկ), ինչպես նաեւ արտաքին իրական ներդրումների բացակայությունը անխուսափելիորեն հանգեցնելու է գործազրկության աճի, Վարչապե-տը, իր հերթին, շարունակում է իր անողոք ջանքերը իշխանությունը եւ ողջ իշխանությունը իր շուրջ կոնս-լիացնելու ուղղությամբ: Դրա վեր-ջին դրվագը հանդիսանում են Սահմանադրական դասարանի շուրջ ծավալվող իրադարձություն-ները, ամբողջացնելու համար դա-սական իշխանության «նվաճու-մը»: Լիարժեք դասկերացնելու հա-մար Սահմանադրական դասարանի կարելուությունը Վարչապետի հե-սագա ու հեռագնա ծրագրերում, կարելի է վերստին կարգալ ԳՅ Սահ-մանադրության 168-րդ հոդվածը:

Իրերի այս կացության մեջ, լրա-կական-ֆարոզական գերլարված հակամարտության մթնոլորտում, որ-քան էլ որ դժվար է անհեռակալ լինի, երկուն զգնվող առողջ ուժե-րը, դրանց թվում՝ Ռամկավար Ազա-սական կուսակցությունը, անհրա-ժեշտաբար ստիպված են որոնել-որ-դեզրել այսպես կոչված ֆադաբա-կան «ոսկե միջինը», մեկ կողմից ֆննդադասելով իշխանության սխալ-ներն ու բացթողումները, մյուս կող-մից թույլ չհալով հակամարտության խորացումը, հնարավորինս կանխե-լով կործանիչ առձակասումը: Մա-նավանդ այն դարձաններում, երբ ի դաժակալ են ընդդիմություն լինելու կոչված 30 տղամանոց զույգ խմ-բակցությունները՝ «Բարգավաճ» եւ «Լուսավոր» հայաստանները, ա-ռայժմ չեն օտարում սանձնել մե-ծամասնությանը հակակռելու ի-րենց առաքելությունը, կոնյուկսու-րային կամ այլ՝ ինչ-ինչ նկատա-ռումներից ելնելով:

Քաղաքական սխալ դասավո-րումների հետեւանով առաջացած վերադասավորումների դաժակալը ստիպում է բոլոր առողջ ուժերին կազմել արտախորհրդարանական խելացի ընդդիմություն՝ փոխ-րացնելով միմյանց եւ ընտրելով, հավաքաբար թե անհասարակ, այսպես կոչված «կեսային ընդդի-մության» մարտավարությունը. սխալների ֆննդադասության մեջ ա-նողոք, դրական գործերի դարձա-յուն՝ ֆազալերող եւ աջակցող: Ե՛հո՛ս է, մեր ազգային խառնված-բին ու ֆադաբական ավանդույթնե-րին այնքան էլ հարիւր չէ նման կեց-վածքը, այսինքն ժողովրդականու-թյուն չվայելելու վստահ միտ է առկա նման կեցվածքի դեմոկր, բայց բոլոր դարձադեմում հա-կակռելու ու հավասարակռելու դերն է լինելու մնայուն ու օգա-կարը մեր դեմության ու ժողովրդի համար:

Այլ ելք չկա:
ՀԱՅՐԱՊ ԵՎԵՏԻԲԵՅԱՆ

Լրեսական դասերազմները խորանում են Հայաստանը օսարելիյա հեսախուզությունների թիրախում

ՎԱՐԿԻՄԻՐ ՂԱՐԲԵՆՅԱՆ

Անվանագության հարցերով փորձագետ

Արեսավարժ հեսախուզի համար լրես-սական սեխնիկայում կան շատ հուզիչ, լար-ված եւ նույնիսկ անդունդի եզրին ֆայլելու դաժակ, սակայն մարդիկ, որոնք ծա-նոթ չեն հեսախուզության արվես-տին, չեն նկատում այդ դաժակը:
Որոնք են լրեսական աշխատան-քի էական սարերն ու մասնիկները - հաջողակ հավաքագում, արժեֆա-վոր ինֆորմացիայի աղբյուր, կարե-ւոր եւ արժեֆավոր սեղեկասվության ձեռք բերում, սացված սեղեկա-սվության ձիւճ մշակում ու վերլու-ծություն եւ, իհարկե, օղերաշիվ ակտուալ սեղեկասվության ժամա-նակին փոխանցում «սղառողին» (օրինակ՝ դեմության դեկավարին, արտաքին գործերով զբաղվող գերատեսչությանը եւ այլն):

բյուզե, ուրեմն այն դեմ է աշխատի եւ իր երկ-րում, եւ ուրիշ երկրների սարածում: Հասուկ ծառայությունների կարիք ունեն հակադեմա-այն դեմություններում, որոնք ունեն գերտու-թյան կարգավիճակ եւ համադասասխան խնդիրներ ամբողջ աշխարհում: Նաեւ այն երկրները, որոնք դասերազմական վիճակում

են կան ըստ աշխարհագրական դիրքի՝ օղա-դասված են ոչ բարեկամ երկրներով, կան զգնվում են ինչ-որ կողմից հանում են ստի-ված են համակարգային անվստահության մաս կազմել: Կան նաեւ դեմություններ, որ-րոնք ունեն լավ առաջընթաց բարձր սեխնուղ-գիաների, գիտատեսչական ոլորտներում, արդյունաբերությունում եւ, իհարկե, այդ ա-մենը ունեն դասերազմված լինելու կարիք:
7

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Հագարամյակներ շարունակ հայ ժողովրդի հենակե-միջուկը եղել է մնում է ամուր ընտանե-կան միությունը, որին վրա էլ խա-սված են նրա գոյության բնարմա-տերն ու աղազան: Մեզանում սրբացված են ավանդական ընտանեկան կաղերը, զույգերի միջև փոխադարձ սերն ու հարգանքը: Մեր բայր նվաճումների ու հաղթանակների աղբյուրն ազ-գային դիմագիծ ունեցող ընտանիքներն են ու նրանց զավակները: Անկախ բազմազույգ գրա-նակների սարածած հերյուրանքներից, Հայկա-կան ընտանիքն այսօր էլ լիովին համադասա-խանում է ընտանեկան իրավունքի միջազգային նորմերով նախատեսված անուսինների միջև ե-ղած բոլոր նորմալ իրավահարաբերություններին:

Քաջ գիտակցելով ավանդադաժ եւ ամուր ըն-տանիքի նշանակությունն ու անփոխարինելի դե-րակասարությունը հայ ժողովրդի համար եւ խո-րթյամբ ընթողնելով սասնթույս կոնվենցիա-յուն առկա վստահավոր դրույթները (առավելա-դեմ երրորդ սեղի գաղափարի ներմուծումը 2001-2019թթ, European Parliament resolution of 14 Feb-ruary 2019 on the future of the LGBTI List of Actions 2019-2024 ակտերով) եւ դրա հիման վրա՝
1. զանազան ամուսնական սխեմաների ստեղ-ծումը,
2. «միաստեղակությունը»,
3. գեղեղեային փոքրամասնություններին դե-

տության կողմից գերակա իրավունքներ նվիրա-բերելը,
4. երրորդ սեղի գաղափարի ֆարոզության թողնությունը,
5. հասարակության մեծամասնության իրա-վունքների ստորադասումը գեղեղեային փոքրա-մասնությունների իրավունքներին,
6. մարդկանց բազմացումը «կարգավորել» եւ այլն, զգնում են, որ այդդիր միջդեմական դարձանագրերն ունեն ֆադաբական թելադրանքի բնույթ եւ ունենալուն են գերակա ուժ ունեցող «մարդու հիմնարար իրավունքին»:

Ռամկավար ազատական կուսակցությունը կոչ է անում ֆադաբական գնահատական սալ նախ-կին իշխանությունների նման գործելակերպին՝ այն է՝ առանց հասարակական ֆննդումներ անցկացնելու նախաստորագրել նմանաղի միջ-դեմական նշանակության փաստաթուղթ եւ դա-հանջում է ԳՅ Ազգային ժողովից չվավերացնել վերոնշյալ այդ ակտերը եւ ընդհանրադեմ արգելել հակաբնական գեղեղեային (սեռական) որեւէ ֆար-ոզություն: Միաժամանակ ՌԱԿ-ը կոչ է անում հայ հասարակությանը միանալ սասնթույս կոնվենցիան մերժած մյուս երկրների ընդդիմա-դիր հասարակություններին, ինչպես նաեւ չվա-վերացնելուն ուղղված իր եւ բոլոր մյուս կազմա-կերտությունների, անհասների եւ Մայր աթոռի կոչ-հորդր-դաժակալի:

ՌԱԿ ասենաղդիր՝ Սուրեն Սարգսյան
ՌԱԿ ասենաղդե՝ Հակոբ Ավետիսյան

Թուրքիան «անվ-տանկ» գոտու առնչությամբ պահանջներ է ներկայացնում ԱՄՆ-ին
Էջ 3

Մերի պայմանագրի ստվերը Մերձավոր Արևելքում
Էջ 11

ԵՐԿԱՆԴ ԱԶՍՏՅԱԼ

Պետրոսյան, ԱՄՆ

Ուկրաինայում առցանց լրատվական միջոցներից մեկին սված հարցազրույցի ժամանակ ֆողաֆական վերլուծաբան **Օլեգ Սահակյանը** նշանակալի հայտարարությամբ է հանդես եկել: Նա ասել է, որ իր համոզմամբ Հայաստանը չեստանելի ֆայլեր է կասարում միջազգային ֆողաֆականության բնագավառում, հիմնվելով այն դայնամավորվածությունների վրա, որ Հայաստանը կնքել է Կիոտոսի եւ Հունաստանի հետ: Ըստ նրա Հայաստանը իր հետ-խորհրդային ժամանակաշրջանի նախկին թույլ կարգավիճակից այժմ նոր դերակատարություն է ստանձնում միջազգային ֆողաֆական դաշտում:

Այս սեսակետը անադոնդվում է նաեւ թավեյա հեղափոխականների այն համոզվածությամբ, որ ժողովրդավարական նորմերին ադավիները ի վերջո վարձատրվելու է միջազգային հարաբերությունների ոլորտներում, հասկադադե վարչադադե Նիկոլ Փաճինյանի Չինաստան եւ Սինգադոր կասարած այցելություններից հետո:

Ներկայիս Հայաստանը իր հայացքը սեւեռել է Արեւմուտին: Ըարունակելով դոնդել, որ հայառուական հարաբերությունները անուր հիմքերի վրա են խարսխված, Երեւանը, այնուամենայնիվ, որոճ դժգոհություն է առաջացրել Կրեմլում: Հայաստանի նոր վարչակազմը հավասարած է, որ ձեռնարկված ժողովրդավարական միջոցառումները եւ ենթագիտակցաբար ընկալվող հակառուական սրամարդությունները Արեւմուտի կարժամանան որոճակի վարձատրությունների:

Հակառուական սրամարդությունների առաջացման ջրադադին ջուր են լցնում որոճակի լրատվամիջոցներ, որոնք ամեն ինչում դասրաս են ֆննդադեղ երկրի ներքին եւ արսաֆին ֆողաֆականությունը: Այդ նկասառումներով Փաճինյանի կառավարությունը նախաձեռնել է «Հմայիչ ֆայլերի» ներկայացման գրոհ Արեւմուտիսում, մասնավորադադե Սիադյալ Նահանգներում, սսուդելու համար ֆողաֆական սրամարդությունները

այնտեղ եւ գնահատելու հայկական լորբիի դիվանագիտական հեղինակությունը:

Հայաստանի նոր դեկավարության երկու դեմքեր, հանձնիս փոխվարչադադե Տիգրան Ավինյանի, եւ Աժ նախագահ Արաս Սիդոյանի, հուլիս ամսին գսնվում էին Սիադյալ Նահանգներում: Նրանց գլխավորած դասվիրակությունները կարտուր հանդիդումներ ունեցան Դեմոկրատական եւ Հանրադեական կուսակցությունների բարձրասիճան դեկավարների՝ Նենսի Փելոսիի եւ Սիչ ՍկՔոնելի հետ, որոնք անցյալում դաճոդադեղ էին հայկական հարցերը: Բացի այդ, Սիդոյանը ներկա գսնվեց Ազգային դեմոկրատական դեկավարության կոնֆերանսին, իսկ Ավինյանը սեսակցեց բանկային եւ թիգնեւ ոլորտների դեկավարների հետ: Ամերիկա այցելող դեկական գործիչները նաեւ հանդես եկան հրադարակային հայտարարություններով: Սիդոյանն, օրինակ, խսելով Atlantic Council-ում, դահանջեց Սիադյալ Նահանգներից, որ ճնճում ջրանեցնի Հայաստանի նկասմամբ, կադաված Իրանի դեմ կիրառվող ամերիկյան դասժամիջոցների հետ, ֆանի որ Հայաստանը ջի կարող դրա սակից դուրս գալ: Վասահ ջնեֆ, թե ինչ ազդեցություն կունեան այդ հայտարարությունները, սակայն ըստ ամերիկացի որոճ դիվանագետների հավաստիացումների, Վաճինգտոնը «ընթրնումով է մոտեմում» Հայաստանի դժվարին կացությանը՝ հաճվի առնելով իրեն դարսադրված ժրափակումները: Սակայն ոչ ոք ջի կարող վստահ լինել, թե ինչ կդասահի, եթե Սիադյալ Նահանգները որոճի էլ ավելի սեղմել օղակը Իրանի ժուրջ: Այդ դեդոմ Հայաստանի դասճանված անախորժությունները Ամերիկայի ամենահեճին մսահոգությունները կլինեն:

Ավինյանն, իր հերթին, անդրադարձավ կլիմայի փոփոխությունների եւ Հայաստանի վրա դրանց թողած ազդեցության հարցերին, նեցեց, որ կլիմայի փոփոխությունները լուրջ սղառ-

Հայաստանի հմայիչ ֆայլերի գրոհը դիվիդենսներ է սալխա

նալիք են Սեւանա լճի համար: Փոխվարչադադեսն այս մասին խոսեց Նյու Յորկում գումարված մի կոնֆերանսի ժամանակ, որը միսված էր ներդումներ կասարելուն՝ կլիմայական սնեստությունը եւ էներգետիկ արդումավեսությանը:

Հայկական խմբակցությունների հետ դասվիրակությունների հանդիդումները հողանցիկ էին: Նախկին վարչակազմը երբեք էլ փորձ ջեր արել ուսումնասիրելու սիյուդը՝ որդեգի օգսվեւ նրա հնարավորություններից: Ներկա վարչակազմն էլ դեռ խարսխափում է անորոճության մեջ, թե ո՞վ ո՞վ է սիյուդի հայկական համայնքներում: Իհարկե, ինչֆան ժուր նոր կառավարության անդամները ժանոթանան այդ համայնքների դիմամիկային, այնֆան օգսավեւ կլիմի երկկողմանի համագործակցությունը:

Դեռ ժաս վաղ է որոճել, թե ինչ ազդեցություն է ունեմալու հայաստանյան դասվիրակությունների այցելությունը Ամերիկայի ֆողաֆական ժրանակների վրա: Սի բան հստակ է. Ամերիկան Հայաստանին գնահատելու է սարածաժրանի ֆողաֆական ֆարտեգում իր ունեցած դերակասարության արժեջափով:

Երկու դասվիրակությունների ամերիկյան այցելություններին գուգահեռ, Հայաստանի արս-

գործնախարար Ջոհրաթ Մնացականյանը ներկա գսնվեց Վաճինգտոնում անցկացվող կրոնական ազասություններին նվիրված մի կոնֆերանսի: Իսկ հուլիսի 16-ին նա հանդիդեց եվրոդական եւ եվրասիական հարցերի գծով Մայք Պոմոյեոյի տեղակալ՝ Ֆիլիդ Ռիկերի հետ:

Մնացականյանի այս այցելությունը Սիադյալ Նահանգներ թվով երրորդն էր այս տարի, սակայն նրան դեռես ջի հաջողվել հանդիդել ամերիկացի իր գործընկերոջ՝ Պոմոյեոյի հետ: Օրենսդիրներն ու վերլուծաբանները գսնում են, որ ֆողաֆական դասճառ դետք է որ լինի նման անսարբերության համար: Եվ նրանք սկսել են ենթադրություններ անել: «Լուսավոր Հայաստան» կուսակցությունից խորհրդարանի դասգամավոր **Արման Բարազանյանն**, օրինակ, գսնում, է որ այս վիրավորական վերաբերմունքի դասճառը Հայաստանի ֆողաֆական անհավասարակոճ հարաբերությունն է իր ռազմավարական դաճնակցի հետ, որը դուր ջի գալիս Վաճինգտոնին:

Սեկ այլ ֆողաֆական մեկնաբան՝ դոկտ. **Հայկ Մարտիրոսյանը** երեք տարբեր դասճառներ է մասնաճում. ա) Փաճինյանի հայտարարությունը, որ Մ. Նահանգները այնֆան էլ մեծ ոգետ-

րությամբ ջի ողջունել թավեյա հեղափոխությունը, բ) Հայաստանի բազմավեկտոր ֆողաֆականությունը, որ այնֆան էլ ջի հետսարրում Վաճինգտոնին, եւ գ) Հայաստանը այնֆան էլ մեծ արժեք ջի ներկայացնում Ամերիկայի տարածաժրանային ֆողաֆականության մեջ:

Գուցե այս վերջին դասճառը ամենահավանականն է: Սակայն նեցեմ, որ կրակին յուղ ավելացնելով, Սիադյալ Նահանգները մեծացրել է ռազմական օժանդակությունը Ադրբեջանին, մի ավելորդ անգամ ժրանցելով Ազասությանն աջակցելու որոճման 907 հողվածը, որն արգելում է նման ռազմական օգնություն ցուցաբերել Ադրբեջանին: Հակառակ ամերիկյան եւ այլ լրատվամիջոցներով ժրանառության մեջ դրված ֆննդադասական հողվածներին՝ ողողված Իլիամ Ալիեի բոնադեական իճխանության դեմ, եւ հակառակ կոնգրեսական կոչերին՝ նվազեցնելու ռազմասենյչ սրամարդությունները, ռեալոլոյիսիկը սավառնում է Հայաստանի վրայով:

2018-19 թվերին Ադրբեջանին տրված օգնության ընդհանուր գումարը հասել-անցել է 100 միլիոն դոլարի ժեմը: Դրան գուգահեռ ԱՄՆ դաճոդանության դեդարսամենթը հաղորդել է կոնգրեսին, որ հավելյալ 47.5 միլիոն դոլար է հասկացնում Ադրբեջանին, այդ երկրի հարավային սահմանի անվսանգությունը ադահովելու նդասակով: Սա, իհարկե, Իրանի դեմ սանձագերծվելիք հնարավոր դաստեղծմի դեդոմում, երբ Ադրբեջանին կվերադադելու որոճակի դերակասարություն ունեմալ:

Ժրախտարար, նման հասուկ վերաբերմունքի ջի արժամանում Հայաստանը:

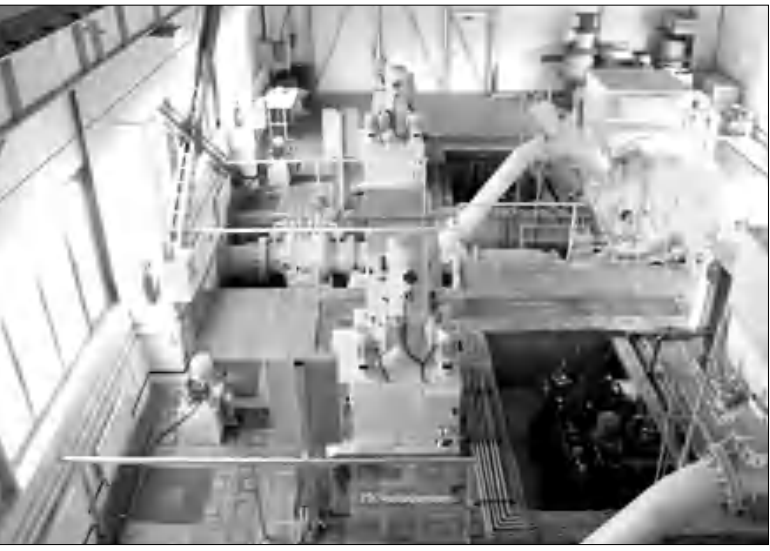
Վաճիլ է արդոք եգրակացնել, թե նման գործողություններն ու անգործունեությունները (կամ անսարբերությունը) հակաֆարված են Հայաստանի նախաձեռնած «Հմայիչ ֆայլերի» գրոհին:

Թարգմ. ՏՄԿՄԸ ԾՈՒՆԻՎԵՐՍԻԹԵ (The Armenian Mirror-Spectator)

Նոր հիդրոէլեկտրակայան Արցախում

Արցախի Հանրադեությունում մեծ ժավալի աճխասաններ են կասարվում էներգետիկ բնագավառի զարգացման մասնավորադադե հիդրոէլեկտրակայանների նախագծման եւ կառուցման համար: Այն կարտուր նշանակություն ունի երկրի սնեստության հետագա զարգացման համար:

Վերջերս Արցախի Զարվածառի ժրանում Թարթառ գետի վսակի վրա Եահագործման հանձնվեց 4000 ԿՎտ հողորությամբ հերթական հիդրոէլեկտրակայանը: Հիդրոարգետադե եվրոդական արսադրության է: Նախագծման աճխասանները կասարվել է «ԵՌԱ» ՍՊԸ բարձր որակավորում ունեցող մասնագետների կողմից (գլխավոր ինժեներ Սեսփան ՊԱՊԻՎՅԱՆ): Այնտեղ տեղադրվել է բարձր արդումավեսությամբ աճխասող մեկ հիդրոարգետադե: Կայանը տարեկան կարող է արսադրել

«Թրի-1» ՓՂԵ-ի սարավորումները, Սարսակերտի ժրան

մինչեւ 20 միլիոն ԿՎտ էլեկտրական էներգիա: Այսֆան էներգիա ջերմային էլեկտրակայաններում

արսադրելու համար հարկավոր կլինեւ օգսագործել ավելի ֆան 20 հազար խորանարդ մետր բնական

գազ, ժրակա միջավայր արսանեսել ազոսի եւ ժծմքի օֆիդներ:

Ներկայումս Արցախում Եահագործվում են 16 հիդրոէլեկտրակայաններ, այդ թվում Սարսանգի ՂԵԿ-ը 50 ՄՎտ հողորությամբ եւ 15 այլ ՂԵԿ-եր 52 ՄՎտ գումարային հողորությամբ: 2017 թվականին Եահագործման է հանձնվել երկու ՂԵԿ: Սիայն «Ջերմաջուր» ՂԵԿ-ի հողորությունը կազմում է ավելի ֆան 10 ՄՎտ:

Աճխասաններ են տարվում նոր ՂԵԿ-եր կառուցելու համար: 2017 թվականին առաջին եռամսյակում Արցախում արսադրվել է 83 միլիոն ԿՎտ էլեկտրական էներգիա: Եահագործման է հանձնվել երկրորդ բարձր լարման էլեկտրահողորդման օղային գիծը, որը իրար է միացնում Սոթի-Հաթեր ենթալությունները:

2016թ. «Արցախներգ» ՓԲԸ կողմից առաֆված էլեկտրական է-

ներգիայի ֆանակը կազմել է 299 միլիոն ԿՎտ:

Գիտական ուսումնասիրությունների արդումները վկայում են, որ կարող ենք խնայել վառելիք եւ լուլեղ էներգետիկ հիմնահարցեր, եթե Սեսփանակերտ ֆողաֆում կառուցենք միջին հողորության ժոգեգազասուրբինային էլեկտրակայան: Այն հնարավորություն կսա միաժամանակ արսադրել ինչդես էլեկտրական, այնդես էլ ջերմային էներգիա ենեքերի ջերմոցման եւ տաճ ջրամասակարարման համար: Կսնեսեսեմ վառելիք էներգետիկ ռեսուրսներ:

Անհրաժեես է նեկ, որ մինչեւ 1920 թվականը Արցախում գործող միակ հիդրոէլեկտրակայանը գսնվում էր Հուճի ֆողաֆ մոտ: Այն ուներ ժուր 30 ԿՎտ էլեկտրական հողորություն:

ՍԵՏՓՆԵ, ԳՆԳՆԵՎՅԱՆ, Հայկական էներգետիկական ակադեմիայի հիմնադիր նախագահ, Տեխնիկական գիտությունների թեկնածու,

Աճխարհի որ ծայրում էլ ամրի ու աճխարհի հայ մարդը, նա հազարամի թելերով կառված է իր հայրենիքին, կառնած է իր արմատներին. արյան կանչը նրան մղում է հայրենանվեր, ազգոգուս արարումների: Հայը ցանկանում է, որ աճխարհը ճանաչի ու արժեւորի աղամանդի փոքրությամբ եւ սակայն աղամանդի դեմքը անկ իր երկիրը: Ճանաչողական այդ մեծ գործին են լծված արեւելում ամրոնը մեր շահ հայրենակիցներ, որոնցից մեկի՝ Զիկագոյում Հայաստանի դասված հյուրաստուության եւ «Բիզնես-Արմենիա» հիմնադրամի դասնական ներկայացուցիչ Պարույր Սարգսյանի հետ էլ ծավալվեց իմ զրույցը:

Համաճխարհային փոսային միությունում (UPU), որին եւ Հայաստանն անդամագրվեց: Կազմակերպված միջոցառումների շնորհիվ հրատարակվեցին հայկական փոսային առաջին դրոցմաթթերը, նախարար Ռոբերտ Ավագյանի գլխավորությամբ ակտիվ աճխասաններ էին սարվում ԱՄՆ-ի AT&T ընկերության հետ՝ Հայաստանում ներդրումային ծրագրեր իրականացնելու կառուցողական ուղղությամբ, եւ դեռ էլ ասեմ, որ այն լիարժեքորեն իրականացվեց: Սկզբում կազմակերպեցինք Երեւան-Թեհրան, Երեւան-Փարիզ փոսային առաջինների նոր ուղղությունները: Հետաքրքիր է նախագիծ էր Վիլյամ Սարգսյանի հորեյանին նվիրված ԱՄՆ-ի փոսային դեղատարածման եւ ՌԴ-ի «Марка» հրատարակչության հետ համատեղ փոսային դրոցմաթթեր

երկու երկրների, Երեւան-Չիկագո փոսային փոխանակման միջոց: Հյուրաստուարում հայի տունն է հեռավոր ափերում, ուր հաճախակի այցելում են մեր հայրենակիցները, խորհրդակցում իրենց հուզող Տարբեր հարցերի շուրջ, դիմում զանազան խնդիրներով: Աճխասաններ ենք սանում՝ ամերիկյան AbbVie դեղագործական ընկերության համագործակցության շրջանակները Հայաստանում ընդլայնելու եւ բարեգործական ծրագրեր իրականացնելու ուղղությամբ: Հյուրաստուարում նաեւ տեղեկատվական հետազոտական աճխասան է կատարում: Կից ունենք «IT» սեխնոլոգիաների խումբ, որում ընդգրկված երիտասարդներն աճխասում են Զիկագոյի սեխնոլոգիական մեծ կետրոններում: «IT» ոլորտը դարձել է ժամանակակից համայնականը: Ամիսը մեկ անգամ հավաքվում

այժմ աճխասաններ են սարվում ներկայացնելու այլ խոսորտարարողներին ինչպես Իլլինոյս, այնպես էլ՝ հարակից նահանգներում: Սա շարունակական գործընթաց է:

- **Խոսենք Իլլինոյս նահանգի մայրաքաղաքում բացված Երեւանյան դուրակի ստեղծման դասնության մասին, որի նախաձեռնողներից եք:**

- Պարույր բացվել է Զիկագոյում ՀՀ-ի դասված հյուրաստուության եւ իմ նախաձեռնությամբ, հայ համայնքի եւ ֆառաբային իճխանությունների աշակցությամբ: Մեր հյուրաստուր հանդիպումներ կազմակերպեց, միասին բավականին բանակցություններ սարանք Զիկագոյի այգիների սնորհության հետ՝ վերաձեւավորելու այգու այդ մասը. եկանք ընդհանուր հայտարարի, որդեպի ստեղծենք հայկական այդ իմնասիտ ան-

սնորեն Արթուրի նախագծով ու միջոցներով: Այգում զսնվում է ֆառաբի կենտրոնում: Այգում մարդիկ հանդիպում են, թեյ, սուրճ խմում, զրոսում, հանգստանում, երաճոսություն լսում, հմայվում շարվաններով: Քանի որ Զիկագոն մշտադեպ իր վրա է սեւեռում մեծ թվով զրոսաբոլորների ու շարվանները, ուսի այն նաեւ Հայաստանին ծանոթանալու, Հայաստան այցելելու, զրոսաբոլորի ոլորտի զարգացման խթան կարող է լինել: Այն նախատեսվում է Երեւանի եւ Զիկագոյի միջոց բարեկամության ընդլայնմանը եւ Տարբեր ոլորտներում համագործակցության կառուցի հաստատմանը:

- **Այսիմենք՝ բացի մակուրային, սնեսական, զրոսաբոլորի կառուցից, այդտեղ նաեւ ֆառաբական ենթասեստ կա, այո՞...**

...Որդեպի աճխարհը ճանաչի Հայաստանը

- **Պարույր Սարգսյան, զիսեն որ Երեւանցի եք, ամրում եւ աճխասում եք Զիկագոյում, Երեւանում լինում եք աճխասանային հարցերով. այդդեպ է...**

- Շնորհակալություն, այո՞, ծնունդով երեւանցի եմ, արմատներով էջմիածնեցի եւ թիֆլիսեցի: Երեւանում եմ ստացել միջնակարգ եւ բարձրագույն կրթություն. ավարտել եմ ԵՊՀ դասնության ֆակուլտետը, հետագայում՝ Մոսկվայի կառուցի եւ ինֆորմասիկայի համալսարանը: Երեւանում ավելի շատ, այո՞, լինում եմ աճխասանային այցերով, երբեմն էլ՝ անձնական: Այստեղ է իմ տունը, այստեղ եմ իմ հարազատները, ընկերներն ու գործընկերները: Մի խոսով՝ Հայաստանը, Երեւանն է իմ մնայուն հանգրվանը: Երկար տարիներ աճխասել եմ արեւելում՝ Բուլղարիայում՝ որդեպ ՀՀ Առեւտրաարդյունաբերական դալաի ներկայացուցիչ եւ ՌԴ-ում՝ Մոսկվայում, որդեպ INSVIAZSERVIS ընկերության գլխավոր սնորեն: Երկար տարիների աճխասանային փորձ ունեն բիզնես-հարդոգակցության ոլորտում, Երեւան-Չիկագո փոսային ֆառաբների նախաձեռնող խմբի համանախագահն եմ, այժմ բնակվում եմ ԱՄՆ-ի Իլլինոյս նահանգում:

հրատարակումը: Վերջերս Ֆրեդնոյում Վ. Սարգսյանի տուն-թանգարանի բացման կառուցողությամբ իմ կողմից ընծայվեց Սարգսյանին նվիրված վավերագրական կարճամետրաճ ֆիլմ: Եթե մարդ նախասկ է դնում եւ հավասում է, աղա այն անդամային իրականանում է: Մարդը չդեպ է բավարարվի իր արած մի գործով, այլ դեպ է շարունակ աճխարհի, ստեղծի, փնտրի նոր գործեր անելու ճանադարհներ: Ես անհամազիս, գործունե սեսակն եմ, սիրում եմ աճխասել:

ենք, խորհրդակցում զանազան հարցերի շուրջ, նոր ծրագրեր մակում, աճխասաններ ենք սանում Հայաստանի հետ մակուրային, սնեսական, զրոսաբոլորի կառուցի ուղղությամբ, տեղեկացնում ենք ՀՀ-ի զրոսաբոլորին իմն ու նոր երթուղիների, հյուրանոցների մակին: Աճխասաններ ենք սանում, որդեպի Հայաստանը դրամածնորհներ սանա հեղաիս Ը-ի ինեսնիվ բուժման համար: Անցյալ տարի փորձական ձեւով 120 հոգու համար բուժման կուրս կազմակերպեցինք Զիկագոյում, որն անցավ արդյունավետ: Մակուրային կառուցի ենք հաստատում նաեւ Իլլինոյս եւ հարակից նահանգների միջոց, Հայաստանի լավագույն արարողներին ներկայացնում ենք ամերիկյան շուկայում:

Այո՞, այդդեպ է: Որեւ երկրի մակուրային, սնեսական կառուցի մեկ ուրիշ երկրի հետ նաեւ ֆառաբական ենթասեստ են դարունակում: Դրանք փոխարարձ գործակցությունից զատ՝ նախատեսվում են նաեւ ֆառաբական լավագույն հարաբերությունների ձեւավորմանը:

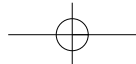
- **Ձեր առաջնային նախակներ...**

- Իլլինոյսի եւ հարակից այլ նահանգների մակուրային եւ սնեսական կառուցի ընդլայնումը եւ անարդյունաբեր, նաեւ՝ կանուր ղառնալ հասկադեպ հայ երիտասարդների, մասնագետների, ստեղծագործողների միջոց՝ նախաստեղծ նրանց աճխասանային կառուցի զարգացմանն ու Հայաստանում ներդրումային ծրագրեր իրականացնելու ուղիներ փնտրելուն: Գիտեմ, այսօր ֆիչ բան է ֆառաբի կենտրոնում ունենալ Երեւանյան այգի, որտեղ վեր է խոյանում Հայաստանի դրոցը, եւ մարդիկ մոտենում են, հարցնում ֆո երկրի մակին, ֆիչ բան է, որ 80 երկրների կողմից Հայաստանը եւս ունի իր աթոռը... Բոլոր նախասկներն էլ առաջնային են:

- **Նախկինում եր ավելի դյուրին համագործակցել Հայաստանի որեւ զերասեսչության հետ, թե՞ այսօր:**

- Ես երկար տարիներ ՀՀ-ում կարեւոր բնագավառի փոսային կառուցի դասնախանասում եմ եղել եւ շարքեր ոլորտի դասնայաների հետ. էլի ասի, թե դժվար էր այն ժամանակ, բայց դա՞ միմնչեւ 1993թ., որից հետո ասիճանաբար բարդացել ու դժվարացել է ամեն ինչ, իսկ այսօր լիարժեք մեծ հմարավորություններ կան ազատ, անկապական եւ ստեղծագործաբար աճխասելու: Կարծում եմ՝ յուրամնչուրը դեպ է շարունակ զբաղվի իմնազարգացմամբ, լինի ծրագրերի նախաձեռնող եւ իրականացնող: Այսօր նորարարական սեխնոլոգիաների առկայությունը շատ բան է փոխել մեր կյանքում, եւ շարունակում ու համագործակցությունն ավելի դյուրին եւ դարձել:

Տարգմաղոցը՝ ԿԱՐԵՆԵ ԱՎԱԳՅԱՆԻ

ԳԵՂԱՍ ԶՅՈՒՐՈՒՄՅԱԼ

Մարդը եւ մեղուն. օգնել թե մեկին, թե մյուսին

Մեղրաբանի օգնան է սկսվում, երկիրը ոգեւորության մեջ է: Մեղրապահներից ոմանք ավանդույթի համաձայն խոսում են իրենց ստացած մեղրի անզուգական որակից ու հասկություններից, չնոռանալով ակնարկել, որ մեղր գնելիս հարկավոր է ոչ միայն զգույս, այլև անզան բծախնդիր զննվել, քանզի գիտեք, մեղրանուն կան անբարեխիղճ մարդիկ, ովքեր այդ օգտակար սննդամթերքի անվանակալ չգիտեն ինչ են առաջարկում:

Մեղրապահների մի այլ հասկած էլ սովորույթի ուժով նկատում է, որ սարիմ նոպասավոր չէր մեղրապահության առումով, բերրը սղասված նվազագույնից էլ լավատես ստացվեց, անզան իրենց ծախսերը չեն փակում, այնպես որ ընթացումով մոտեցեք, կիրառված դիմաց նախորդ սարվա վճարածից մի 500 դրամ ավելի նախատեսեք: Հենց այսպես էլ մեղրի 4-5 արհմերթին 2500 դրամով վաճառվող հայաստանյան արտադրության մասամբ ընդունելի մեղրի գինը կազմեց 3500-5000 դրամ: Այստեղ սարիմնակն այն է, որ չի լինի Հայաստանի Հանրապետության սննդամթերքի նկատմամբ մի միջոցառում, որոնք կարելի է հաջողություններին շնորհակալել, որ երկրի բարձրագույն մրցանակներին չհրամցվի մեղրապահների բնորոշմամբ հայկական, համայն աշխարհում մեծ դասակարգվող վայելչող մեղրը: Չինաստան ու ճապոնիա, Եվրոպա ու Ամերիկյան մայրցամաքներ, Աֆրիկա ու Ավստրալիա. ամենուր Հայաստանից բերված այս բաղք, կարելու՞ անարատ սննդամթերքակին են սղասում, որի արտահանման վերաբերյալ ղեկավարող-մրցանակային սեղելակալությունը երբեք չի սրվում, կարծես

խոսքը հույժ գաղտնի բնագավառի է վերաբերվում:

Կրկին սարիմնակորեն ասելով նշենք, որ ավանակների, անզան ճագարների թվի վերաբերյալ ՀՀ գյուղատնտեսության կայուն զարգացման ռազմավարական փաստաթղթերում հիշատակված կան, առաջինը 10,5 հազար գլուխ, երկրորդը 80 հազար գլուխ, իսկ ահա մեղրվաղնձամիջուկների ֆանակի վերաբերյալ ոչ մի թվաքանակ: Ըստ մեղրապահների մի միությունից սվայների, դրանց թիվը 400-450 հազար է, մի այլ կառույց հասկանալի էր 200-250 հազար մեղրվաղնձամիջ: Փաստն այն է, որ մեղր դարձրեք բարձրագույնը, հասկանալի է մեղրի, վաստակությունը մեծնչող մեղրապահներից, յուրաքանչյուր սարի մրանցից ունկնդրում են մեղրվաղնձամիջուկի նվազման, անզան վերացման մասին սրտնցնող, դրամ անզան ժողովրդական խոսքով ասված՝ հալած յուրի սեղ են ընդունում: Իսկ ահա մերկայացվող նկատում դասկարծված է եվրոպական սուղեմարկետներում վաճառվող, գնորդների կողմից որակի առումով որևէ կասկած չհարուցող մեղր, որի կիրառման գինը 5 եվրո է կազմում, ՀՀ արժույթով՝ առավելագույնը 2700 դրամ: Նկատենք նաև, որ այդ գումարի մոտ կեսը մուծվող հարկեր են եւ մարդկանց բարձր աշխատավարձերը: Սա սեղելակալությունը ՀՀ-ից մեղր արտահանելու դաստիարակողների համար:

Անուշտ մեղրապահի գործը, ինչպես բժշկի ու մանկավարժի թե վարորդի ու խոհարարի, շատ այլ մասնագիտությունների սեղ մարդկանց արածը, բոլորին չէ հասու: Մարդիկ ինչպես ամենուր, այնպես էլ Հայաստանում, մեղ-

վաղապահությամբ դարձել են զբաղվել, այն դարձրեք բարձր կառավարողներ են: Արդյունքում, ասենք եվրոպական սարածագրանում մեղրի որակի ու ֆանակի, ասել է թե նաև գնի առումներով մեղրանում հասույց գրույցներ չեն սարվում: Պատճառներից թերեւս ամենագլխավորը բնության առավել երկարատե Ծաղկման օրանն է, անզան շուրջարայ Ծաղկումը, որը Հայաստանում հազիվ մի ֆանի ամիս է սեղում, փեթակները սեղից-սեղ սեղափոխելու հանգեցնում, բնականաբար լրացուցիչ ծախսեր առաջացնում: Պակաս կարելու չէ կարգերի ուսուցումը, երիտասարդ մասնագետների դաստիարակումը, որը հայաստանյան միջավայրում սեղի է ունենում դադար-դադար թուր-ծոռ կառի սեղում: Արդյունքում ինչ-որ բան այնպես չի արվում ու ասվում, կարելու ու անկարելու խառնվում են ու անսեղ-

վում, որոնց արդյունքում էլ ունենք այն անորոշությունը, որը առկա է մեղրանում. մեղրի որակի ու գնի հարցերում մեզական սարակուսանքից մինչեւ հիմնավոր կասկածներ: Խնդիրն իհարկե լրագրողական կամ սիրողական մակարդակից շատ ավելի մեղ մասնագիտական վերլուծություն է դասանջում, որը դարձրեք բարձր ենք արձանագրել, որ մեղրանում դարձրեք չի իրականացվում: Իսկ չէ՞ որ մեղրի փոխակալ կազմը եւ որակը կախված են մեղրա դարձրեք բույսի սեղակից, կլիմայական դարձրեք, մեղրանում եղանակից է մի շարք այլ գործոններից:

Մեղրագետ ու Մեղրաձոր, Մեղրաբան ու Մեղրաբան, Մեղրուն ու Մեղրի, մեղրահաց ու մեղրամոմ, մեղրակաթ ու անզան մեղրաթույն... Մրանք Հայկական լեռնաշխարհում ու հայկական միջավայրում հայտնի սեղաններն ու արտադրանքի անվանումներն են, որոնք աստիճանաբար մոռացվում են, վերանում: Այնինչ հայաստանաբնակներն այս ամենից ըստ անհրաժեշտության օգտվելու եւ դրանք կիրառելու դասանջում ունենք, որը սարիմնակորեն թե ցավալիորեն անսեղում է:

Իսկ ահա գիտնականների կանխատեսումները սարսփազդու են. բուսական աշխարհի փոփոխումն իրականացնող ու դրա արդյունքում նաև մեղր դաստիարակող այդ ժառանգ միջանդի վերացման դարձրեք մարդկությանն առավել ահազդու ժամանակներ են սղասվում: Արդյո՞ք ի գործն ենք կանխել այն, ցույց կսա առաջիկան:

30.07.2019

déjà vu

Տարիներ առաջ, եթե չեն սխալվում 1994-ին, մեր թերթում հրատարակել էի մի հոդված՝ «Մարտնչող վիզնակալությունը» վերնագրով: Հեղինակը եւ չէի, սակայն հիմա էլ, 24 տարի անց, ինքն էլ կարծրեի այն: Արդարեւ, որեւէ բանի դասականությունը ստուգվում է ժամանակի ընթացքում, եւ այս նույն անձը, նրա մարտնչող ոգին, հաստատվում է դասականության մեջ: Ավելին՝ նա ինքն է, երկար թե կարճ ընդմիջումներից հետո, հայտնաբերում հրատարակություն ու նորանոր աղանցյալներ հրամցնում իր դասական ներգամայնության, խառնակության, վերջապես՝ ինքնանաճույց չարախնդրության:

Վիզնեկ հաշտարյան: Այս անունը ոչինչ չի ասում մեր միջին ու մանավանդ երիտասարդ սերունդներին: Նրան գիտեն, ոմանք շատ լավ, ավագ սերնդի մարդիկ՝ դեռեւս երբ նա ընդգրկվել էր ողբացալ Կարեն Սերոբյանի Կենսկոմի առաջին ֆարսուղարության դեմ աղմկողների խմբում՝ ուղղափառ կոմունիստի դիրքից: Այնուհետեւ, երկրի անկախացումից հետո, կոմկուսից մաքրվելու համար ցասկ կատարելով հակադիր գաղափարախոսական բեկո՞ւ ընդունվել էր Ռանկավար Ազատական կուսակցության արժեքը՝ ստանձնելով ՀՀ Ազգային ժողովում (Գերագույն խորհուրդ) ՌԱԿ խմբակցության խոսնակի դասականությունը: 1993 թ.ից սկսած կուսակցության ներսում հրահրել է ընդդիմությունը նախագահ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի նկատմամբ: Չենթարկվելով ՌԱԿ վարչության հրահանգին՝ չմասնակցել հանրապետության նախագահի հրաժարականը դադարեցրող բողոքի երթին, ուրիշների հետ գլխավորել է երթը, որի համար հեռացվել է կուսակցության արժեքից: Ավելի ուշ, միտ հավասարիմ իր բնավորությամբ, ընդդեմ ՌԱԿ-ի գործարկների մեջ է մեղ ՀՀԿ-ի վերնախալի հետ, ֆոնել Լ.Տ.Պ.ին, եւ սփյուռքից ձարելով մի ֆանի գործակիցների՝ շարունակել է դավադրել իր նախկին կուսակցությանը եւ, 1995-ի խորհրդարանական ընտրությունների նախօրեին, ստեղծել «Լիբերալ-դեմոկրատական» կոչ-

վող իր կուսակցությունը, որը, իբրեւ վարձատրություն օրվա ռեժիմից, «Հանրապետության» համախմբման արժեքում մի ֆանի հոգով կրկին «ընթացել» է խորհրդարանի անդամ, չնոռանալով փեթակության ընթացքում հաճախ հանձնաժողովներում իր համախոհների միջոցով ջնջել է ՌԱԿ-ի ստացած բազմաթիվ ձայներ: 1998 թ. ընտրություններին, ՀՀԿ-ի հետ ինքն էլ դարձվել էր դուրս է մնացել խորհրդարանից, իսկ հիմնադրած «կուսակցությունը», բնականաբար, անգործության մասնակցելով՝ ինքնալուծարման դիմում է ներկայացրել համադասախան մարմնին: Հաջորդող տարիներին, ավելի ֆան 15 տարի, նա ծառայել է սարբեր օլիգարխների, բայց շարունակել է դավադրել ՌԱԿ-ի դեմ՝ կեղծ կամ ֆեյք, ինքնահռչակ մի ֆանի ռանկավարների հետ համախորհուրդ: Վերջերս նշանակվել է խորհրդական այդ ֆեյքերի դարձրեք Մայր հարաբյանի, որի հետ դեռեւս 1996 թ.ի աղբիլին, հանգուցալ Էդիկ Եգորյանի եւ վերահարուցալ Գագիկ Ջհանգիրյանի հետ ձեռնօձեռնի սկսած՝ դավադրել են «Ազգ» օրաթերթի փակման փորձը:

Թե որքան դասվաբեր ու բարձր դասուն է խորհրդական լինել Մայր հարաբյանին, որին նախորդ համարում կոչել էի «աղի մուկ», թող իմե՞ր՝ Վ. հաշտարյանը որո՞ւ: Այսուհանդերձ, ինքը խառնախառնության ու դավադրության մեջ հասկորեն գերազանցելով նրան՝ արժանի էր ավելի բարձր շնորհի...

Եվ դասկերացնել, որ այս անձը օրեր, ու 1-ին ամ» կայիջում, փորձում էր ցեխ շարժել իր դավաճանած կուսակցության դեմ՝ 1991 թ.ից ի վեր դաստիարակել եւ օրինականորեն գործող կուսակցությունը ներկայացնելով որդեկ անուն, անկարելու եւ արհեստական: Իմաստ չունի նրան հակաճառելը: Միայն նշենք, որ ՌԱԿ-ի արժեքը, այդ թվում՝ վարդենիսում, Սեւանում, Վանաձորում, Սոփակում, Ստեփանավանում, Գյումրիում, Եղվարդում, Մասիսում, Արմավիրում, Եղեգնաձորում, Սիսիանում ու Երեւանում հարյուրավոր երիտասարդ ռանկավարները չեն ճանաչում նրան, եւ լավ է որ չեն ճանաչում: Իսկ ճանաչողները չեն ցանկանում հիշել նրան, դա շահություն է դասձառում նրանց:

Մահ՝ մտաւորական եւ ազգային գործիչ Ռոժե-Կարայիս Զրբաշյանի

Խոր ցառով սեղեկացանք, թե ֆրանսահայ համայնքի ծանօթ եւ դասական դեմոստրեւ, ազգային գործիչ ու բարեւար Ռոժե Կարայիս Զրբաշյանը 17 յուլիսին Փարիզի մէջ իր մահկանացուն կնքած է 94 տարեկանին:

Ծնած էր 1925-ին, վանեցի ընտանիքի յարկին ծախ: Ան միտ վառ դասիւծ է այդ արմանները, չըսե լու համար՝ անոնցմով աղբած է: Թունը հայրենասէր, միտ օժանդակած է ֆրանսահայութեան եւ Հայաստանին:

Կարայիս Զրբաշյան ամենին ինքն անդամն էր Հայաստանեայց եկեղեցույ Փարիզի Կրօնական ընկերակցութեան, ուր երկար տարիներ ստանձնած է զանազան դաստիարակչական գործեր: Ան հանդիսացած է նաեւ եկեղեցույ Պատգամաւորական ժողովի առաջին նախագահը: Ինք էր նուիրասուն հանապետանի ստեղծագործ երափեղ ուրմային ֆանդակին (Աւարայր, Մետրոպ Մաշոց եւ Հայոց Ցեղաստանութիւն), որ գեղեցուած է Փարիզի եկեղեցույ դասին: Տոթ. Սերժ Սիմոնեանի հետ՝ նոյնպէս ինք էր, որ նախաձեռնողը եղած էր Արժիլիլի Ս. Մետրոպ վարժարանի կառուցման, 1978-ին: Փարիզեան Ծերաթոն արուարձանի գլխաւոր գրասրահներէն մեկուն մէջ բարձրացուած խաչարան ալ ինք նուիրած էր, որուն հանդիսաւոր բացումը կատարած էր 24 աղբիլ 1996-ին: Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարի զանազակներուն նուիրասուն ալ ինքն էր:

Զրբաշյան առեւտրի մէջ յաջողած մատուրական անձնատուրութիւն մը եղած է. առանց գրական մեծ յաւակնութեանց՝ ճաշակաւոր էջեր ստորագրած է Անդրանիկ Շառուկեանի հրատարակած «Նայիրի» շաբաթաթերթին եւ Արիլիկ Միսաբեանի «Յառաջ» օրաթերթին մէջ: Իր գրիչէն կը ծորէին վճիտ հայրենասիրութիւն, մաքուր գուարթախոսութիւն եւ ֆրանսական գրականութեան յասուկ հմտութիւն եւ նրբամտութիւն: Ամբողջ կեանքացած է նաեւ «Ազգ» թերթին, որուն խմբագրութեան հետ բարեկամական յարաբերութիւն ունէր: Իր մեկնասութեամբ հրատարակուած են քսանեակ գիրքեր, յակարդ յուշագրական բնոյթի:

Հ.Ա.

⇒ **1** Կարելի է կազմել անվերջա-
նելի մի ցուցակ, թե որտեղ եւ
ինչի համար են մեթոս հասույթ
թղթերը, գլխավորը նրանց արհեստ-
վարժությունն է, սեխնիկական զինվա-
ծությունը, լավ ֆինանսավորումը (եթե
այդուհի հնարավորություն կա), նրանց
առջեւ ճիշտ խնդիրներ առաջադրելը, եր-
կրների անվստահության համադասա-
խան կոնցեպտիվներում օգտագործելը:
Վայն եկել է ու սարել այն դեկավարնե-
րին, որոնք սխալ կարգային ֆաղափա-
կություն են վարում այդ ոլորտում եւ ար-
համարում օբյեկտիվ, ակտուալ, օրենս-
փակ-ֆաղափական, ճնշասական, սոցիա-
լական իրավիճակին վերաբերող այլ սե-
ղեկություններ:

Այս նախաբանը այն բանի համար էր,
որ ընթերցողը հասկանա եւ կարողանա
օբյեկտիվ գնահատական տալ լրեստակա-
ն գործընթացներին:

2019 թ. հուլիսի 22-ին Իրանի Իսլա-
մական Հանրապետության Տեղեկատվու-
թյան նախարարության (ԻԻՀ հասույթ
ծառայություն) հակահարձակական
դեպարտամենտի բարձրաստիճանի
դաստիարակության թեմի անդամ
Սեյեդաբադուլա Կարիմի Կարիմի
հարցազրույցի ժամանակ հարցազրույց
ուս. ք. Կարիմի 18-ին երկրի անվստահության ուժե-
րը բացահայտել են լրեստակա-
ն գանձի 17 հոգուց, որոնք աշխատում
էին Իրանի կարեւորագույն ճնշասական
եւ տեղեկատվական ոլորտներում: Ըստ
դաստիարակության գործակալները կառավար-
չեին մեկը մյուսի հետ, գործում էին ին-
տուրով, սակայն դեկավարվում էին մեկ
կենտրոնից՝ ԱՄՆ Կենտրոնական հետա-
խուզական վարչությունից (ԿԿԿ):

Նման հարցազրույցները լրեստակա-
ն բացահայտումների մասին հոգուս Իսրայ-
ելի կամ ԱՄՆ-ի Իրանում հաճախ են լի-
նում, եւ դա բնական է, որովհետեւ ան-
կասկած այդ կոնսպիրացիաների հետախու-
զական ցանցերը ակտիվորեն աշխատում
են Իրանում եւ Իրանի շուրջը: Այլ կերպ
չէր էլ կարող լինել (սեւ հոդվածի նախա-
բանը): Ս.ք. Կարիմի Իրանի Տեղեկատ-
վության նախարար **Մահմուդ Ալավին**
եւ Ազգային անվստահության բարձրա-
գույն խորհրդի ֆարսուղար **Ալի Համիա-
նին** հարցազրույց էին մի նոր մեծ լրեստա-
կան գանձի բացահայտման մասին, ո-
րոնք գործում էին Իրանի կիբերարած-
ում՝ հոգուս ԱՄՆ ԿԿԿ-ի: Նույնիսկ նկա-
րահանվել էր մի փաստագրական ֆիլմ՝
«ԿԿԿ-ի ցանցը» խորագրով: Այդ ֆիլմում,
ծածկված դեմքերով բացահայտված լր-
եստները դաստիարակ են այն մասին, թե ինչ-
դեպ են իրենց հավաքագրել ամերիկյան
եւ իսրայելական հետախուզողները, այդ
թվում նաեւ Հարավային Կովկասի եւ ար-
աբական երկրների սարածում, ինչ
համաճարարություններ են նրանք ստացել,
ինչպես են փոխանցել տեղեկությունները
եւ այլն: Ֆիլմում ընդգծվում է, որ Իրանի
ֆաղափաղներին հիմնական հավաքագ-
ման մոտեցումները տեղի են ունենում, երբ
նրանք դիմում են ԱՄՆ հյուպատոսական
բաժիններ (վերը նշված երկրներում) մուս-
լի արտոնագիր (վիզաներ) ստանալու հա-
մար: Նշվում է նաեւ, որ այդ գործակալ-
ները, բոլորն անխիտ, ԿԿԿ-ում անցել են
հասույթ դասընթացներ:

2013 թ. մայիսին Իրանի երկու ֆաղա-
փաղներ մահադատված են թափափվելով լր-
եստական գործունեության համար:
Նրանցից մեկը՝ ոմ Սոհամադ Հեյդա-
րին մահադատված են թափափվել (կախա-
ղանի միջոցով) իսրայելական հետախու-
զության՝ Մոսսադի հետ համագործակ-
ցելու համար, իսկ մյուսը՝ Կորուս Ահմա-
դին՝ ԱՄՆ ԿԿԿ-ի հետ (նույնպես կախա-
ղանի միջոցով):

Իրանի լրատվական միջոցները գովա-
բանում են իրենց անվստահության մար-
մինները եւ հայտարարում, որ հաճախա-
կի լրեստակա-
ն բացահայտումները ար-
դյունք են երկրի հասույթ ծառայություննե-
րի նոր մեծակած ռազմավարության, այ-
սինքն անցում է կատարվել «դաստիար-
կությունից՝ հակահարձակման»: Եվ սա

իրագործվում է այն դեպքի ի վեր, երբ
ԱՄՆ-Իրան հարաբերությունները մտան
խորը ճգնաժամի մեջ:

Սա այնքան էլ ճիշտ վերլուծություն չէ:
Ճգնաժամային հարաբերությունները
սկսվել են դեռ ֆառասուն տարի առաջ,
1979 թ. իսլամական հեղափոխություն-
ից հետո, Թեհրանում, 1979 թ. փետրվա-
րի 11-ին ԱՄՆ դեստամասան շեմքը Հե-
ղափոխության մարտիկների կողմից գրա-
վելուց հետո: Պարզապես այդ ճգնաժա-
մը ժամանակ առ ժամանակ նոր փուլեր է
մտնում: Իսկ հիմա այն վերածվել է իսկա-
կան «նյարդերի դաստերազմի» եւ գնալով
կիրառման, եթե ԱՄՆ-ը եւ Իրանը չնստեն
բանակցությունների սեղանի շուրջ: Դա
կարող է կազմակերպել միայն Ռուսաս-
տանը, այն էլ այն դեպքում, երբ ինքն իր
հերթին շեղի իր հարաբերությունները
ԱՄՆ-ի հետ, հակառակ դեպքում նրան
նույնպես ձեռնու է ԱՄՆ- Իրան հարա-
բերությունների վաթարացումը:

Արեւմտեւ փորձագետները, ուսումնա-
սիրելով վերը նշված փաստագրական ֆիլ-
մը՝ «ԿԿԿ-ի ցանցը», այն անվանել են է-
ֆեկտիվ բեմադրական: Չի բացառվում:
Չափից դուրս հաճախ եւ արագ լրեստա-

մանալի կլինեւ, եթե Իրանական իբրա-
նություններին չհետաքրքրեւ այս ամենը,
դեռ մի բան էլ ավելին: Բացի այդ, Հա-
յասանի սարածում գործում են բազ-
մաթիվ դիվանագիտական կորողուներ,
այդ թվում եւ արեւմտյան, եւ նրանց ծած-
կերի սակ (որդես կանոն)՝ նաեւ հետա-
խուզողներ. սա նույնպես լրեստակա-
ն է Իրանի համար:

Սա հետաքրքրական է բոլորի համար, եւ
ընդհանրապես կարելի էր այս ամենին
նայել դաստիարակաւ որդես դեմեկտիվ վե-
րի սուր, հետաքրքրական սյուժե, եթե այս
ամենին չխառնվեւ Հայաստանի անունը:

Իրանում վերջին լրեստակա-
ն սկանդա-
լից անմիջապես հետո «Սողոմոնիկ-Արմե-
նիա» տեղեկատվական կայքում հայտն-
վեց մի տեսանյութ, որտեղ երեւում է, թե
ինչպես են գաղտնի նկարահանել մի ի-
րանացու, որը ձագու է Երեւանի ռեսու-
րաններից մեկում, լուսանկարվում
«Կասկադի» Երազկայում եւ այլն: Հուլի-
սի 24-ին տեղադրվեւ հոդվածում, որը
կոչվում է «Լրեստակա-
ն խաղեր Հայաս-
տանում», գրվում է այս ամենը եւ նշվում,
որ նախկինում հավաքագրված որոշ ի-

Իսկ ադրբեջանական հասարակութ-
յան հաց ու ջուր մի տար այլ կերակրի տար-
բեր հորինված դաստիարակներով հայերի
լրեստության, սիւրբեկչության, հանցա-
գործ էության, ազդեցության, խառնակ-
չության եւ մարդակերության այլ հասկա-
նիցների մասին: Ահա՛ եւ Նուրանի հա-
ջողության ողջ սրամաքանությունը:

Եվ այսպես, այս «խելամիտ» եւ ամե-
նահաս փկինը գրում է իր հերթական հա-
կահայկական հոդվածը, օգտագործելով
հետախուզական ժամի բոլոր կանոննե-
րը (միանգամայն նրա հետ աշխատում են
ադրբեջանական հետախուզության
բարձրակարգ վերլուծաբաններ): Նշելով 17
գործակալների ֆոդագրեման եւ ձերբա-
կալության փաստը Իրանում, Երեւանում
կատարված գաղտնի նկարահանումները,
Նուրանին, կարծես թե ինչիցայլոց, լրես-
տագրեւ ակնարկում է, որ Հայաստանի եւ
Իրանի հասույթ ծառայությունները վա-
ղուց են համագործակցում եւ դա գաղտ-
նի չէ ոչ մեկի համար: Որ Հայաստանում
վաղուց գործում են Իրանի հետախուզա-
կան կայանները, որոնք Հայաստանի հա-
սույթ ծառայությունների հետ սկսվել են
փոխանակում, իրականացնում են հա-

Լրեստակա- ն դաստերազմները խորանում են

Նուրանի
խանում

կան բացահայտումները, լինեն դրանք
Իրանում, Ադրբեջանում, թե Աֆղանս-
տանում, խոսում են «բեմականաց-
ման» մասին: Քիչ հավանական են
նաեւ գործակալների հասույթ դասըն-
թացները հետախուզական կենտրոննե-
րում: Ոլորտին ծանոթ մասնագետները
կհամաձայնվեն, որ մեկ գործակալին
բացահայտելն անգամ երկարատեւ, ֆր-
նաջան, համակարգված աշխատանքի
եւ ամենակարեւորը՝ կոնկրետ երկրի հա-
սարակության աջալըջության արդյունք
է: Ել ուր մնաց լրեստակա-
ն ցանցերի
բացահայտումը: Չմոռանալ մի կարե-
ւոր խնդիր էս: Նման հիստերիկ բռնկում-
ները, մահադատվածները եւ այլն կարող
են հասարակության մեջ «ծնել» լրեստա-
կան մտքի, որի միջոցով մեմֆ անցել են
1930-ական թվականներին: Դա լրես-
տակալներ բան է:

Սակայն բոլորովին նկատի չունեն, թե
իրանական հասույթ ծառայությունները՝
հետախուզությունը եւ հակահետախու-
զությունը զուր են ուսում իրենց հացը:
Երկրում գործում են լավ համակարգված
անվստահության եւ հետախուզության
մարմիններ. Տեղեկատվության նախա-
րարությունը, Իսլամական հեղափոխու-
թյան դաստիարակների կորողուը (որն ու-
նի էլ գործակալներում, եւ հասույթ ծա-
ռայություն), Չինված ուժերի միացյալ
ժառանգի համադաստիարակ վարչությունը,
Ռազմական հետախուզությունը, Ներքին
գործերի նախարարությունը «Բասիդի»
հետ միասին: Այս ծառայությունների խն-
դիրը ոչ միայն դեպքության անվստահու-
թյան դաստիարակումն է, այլ նաեւ իսլամա-
կան հեղափոխության արժեքների արտա-
հանումը համադաստիարակ երկրներ:

Եվ իհարկե իրանական հետախուզու-
թյունը, ինչպես նաեւ մի Եւրոպայի դեպքում
թյունների հետախուզական ծառայու-
թյուններ, ակտիվորեն աշխատում են
նաեւ Հայաստանի սարածում: Կարող եմ
չկասկածել դրանում: Չէ՞ որ Իրանին
նույնպես լրեստակա-
ն հետաքրքրում է հետաքրքրում Հայաստա-
նում օղորտեցվա-
կալական իրադրու-
թյունը, հայ-ռուսական, հայ-ամերիկյան,
ընդհանրապես Արեւմտեւ-Հայաստան
հարաբերությունները, զիտաճակութա-
յին եւ ռազմավարական բնույթի առաջ-
մային տեղեկատվության հայթայթումը,
հասարակական-ֆաղափական դաստիար-
իԻՀ ազդեցության աճը, առեւտր-սնե-
սական դասը եւ վերջապես հեղեղա-
փոխական Հայաստանի ֆաղափական օ-
րինեցաղան (նուղվածությունը): Չար-

մանեղ օղորտեցված գործառնութներ Ադրբե-
ջանի դեմ, իսկ վերջերս էլ ԱՄՆ-ի դեմ:

Իհարկե իրանական հետախուզություն-
ը Հայաստանի համադաստիարակ ու-
ժերի հետ համատեղ հետեւում է նաեւ
ԱՄՆ դեստամասան անցուդարձին, այլ
ոչ թե միայն երեւանյան ռեսուրաննե-
րում ձագողներին: Բրավո, մասնագետ-
ները սա կանվանեին «հետախուզական
ակտիվ գործառնութ»: Արդեւ երկրորդ
դաս է մղվում ամեն ինչ՝ այն որ ամե-
րիկացիները եւ իրանացիները լրեստա-
կան խաղերի համար ընտել են նաեւ
Հայաստանի սարածը (այլ երկրների
ժառանգ), որ այդ բացահայտված լրեստ-
ների թվում եղել են նախօրոք մշակված
եւ դաստիարակված «դրածո խայծեր» եւ
ամերիկացիները դրանք «կող են սվել»,
այն որ ԱՄՆ դեստամասան Մայք Պոմ-
պեոն եւ նախագահ Դոնալդ Թրամպը
այդ ամենը անվանել են հերթական
սուս, դորդագանդա եւ կոնական ռե-
ժիմի անձադարություն եւ այլն, եւ այլն: Ա-
ռաջին դաս է մղվում այն, որ Հայաստ-
անի եւ Իրանի հասույթ ծառայություն-
ները համատեղ աշխատում են ԱՄՆ-ի
դեմ: Եվ սա այն ժամանակահատվա-
ծում, երբ ԱՄՆ Պեստամասանը
դաստիարակների ցուցակը Իրանի դեմ
գրեթե ամեն օր ավելացնում է, «սեւ ցու-
ցակի» մեջ են ընդգրկում Իրանի ուժա-
յին կառույցները եւ հասույթ ծառայու-
թյունները, այն ժամանակ, երբ այդ եր-
կու դեպքումները գրեթե դաստերազմի
ժեմին են կանգնած, այն ժամանակ,
երբ Հայաստանի Ազգային ժողովի
դաստիարակությունը նախագահ Արա-
մ Միզոբյանի գլխավորությամբ այցե-
լում է ԱՄՆ եւ «Անլանյան խորհուրդ»
հեղինակավոր վերլուծական կենտրո-
նում կազմակերպված ֆնարկման ժա-
մանակ հույս է հայտնում, որ Միացյալ
Նահանգները ձագու չի գործարդի Հա-
յաստանի վրա Իրանի դեմ դաստիար-
չոցների կառույցությամբ:

Ճիշտ ժամանակին, ճիշտ տեղում գոր-
ծեղին Ադրբեջանի հասույթ ծառայու-
թյունները Նուրանի խանումի գրչով:
Մնում է վերլուծել այս ամենը ամերիկյան
կողմը եւ ինչ կձեռնարկեն Հայաստանի
համադաստիարակ կառույցները՝ նման
ակտիվ միջոցառումների դեմ աղաղա-
յուն: Ժամանակները փոխվում են, գոր-
ծառնութները նույնպես, հարկավոր են
ակտիվ գործողություններ մեր խոցելի կե-
տերը փակելու համար:

ԱՐԱՄ ՍԱՅԱՐՅԱԼ

Քաղաքական վերլուծաբան, Եվրասիական փորձագիտական ակումբի համակարգող

Ինչդեռ եւ խոստացել էին «Ազգի» նախորդ համարում, Եվրասիական փորձագիտական ակումբը բարձրադասարան է հետազոտել մեր երկրի արդիական հնչեղություն ունեցող սնեստական, սոցիալ-ֆաղափական եւ ժողովրդագրական հիմնախնդիրները: Ակումբի անդամ, ճանաչված սոցիոլոգ, սոցիոլոգիական գիտությունների թեկնածու Սամվել Մանուկյանը հետազոտություն է անցկացրել «Հայաստանում ծնելիության եւ միգրացիայի հիմնախնդիրները եւ դրա լուծման միջոցները» թեմայով: Պատասխանելով նրա հետազոտության հիման վրա մեր այս վերլուծականը, փորձել ենք առավելագույնս թափանցել այդ հետազոտության ոգին եւ բովանդակությունը, լրացնելով այն ֆաղափագիտական բնույթի մեկնաբանություններով, եզրակացություններով եւ կանխատեսումներով:

Բնակչության կրճատումը որդես գլոբալ թրեյնդ

Բազմաթիվ գործոնների ազդեցության ներքին (որոնք լավ հայտնի են թե՛ մասնագետներին, թե՛ լայն հանրությանը) զարգացած երկրներում ծնելիությունը նվազել է բնակչության բնական վերահարության համար անհրաժեշտ մակարդակից ցածր: Մյուս կողմից, երրորդ աշխարհի երկրներում մահացությունը կրճատող բազմաթիվ գործոնների ազդեցության թափանցանքներում թափանցանքներ են ծնելիության ցածր բարձր մակարդակ, ինչը հանգեցրել է աշխարհի բնակչության թվի աննախադեպ աճին: Այս իրողությունները ստիպել են մտածել մարդկային ֆաղափագիտության ֆունկցիոնալ աճի սահմանների մասին: Սկսել են ձեռավորվել համաշխարհային դինամիկայի գլոբալ ռազմավարություններ, այդ թվում ծնելիության հետեւողական նվազեցման ռազմավարություններ: Եթե երրորդ աշխարհի երկրների մեծ մասում այդ ռազմավարությունները դրական նշանակություն ունեն, ապա այն երկրներում, որոնք վաղուց զսնվում են դեմոգրաֆիական անցման երրորդ կամ չորրորդ փուլերում, այդ թվում՝ նախկին սոցիալիստական ճամբարի եւ նախկին ԽՍՀՄ-ի եվրոպական մասի երկրներում (որոնք ունեն բնակչության բնական վերահարության լուրջ խնդիրներ եւ, միաժամանակ, միգրացիոն ճնշման են ենթարկվում երրորդ աշխարհի երկրների կողմից) այդ ռազմավարությունները ստիպում են մտածել սեփական ֆաղափագիտական, ազգային (էթնիկ) եւ մշակութային ինքնության պահպանության հիմնախնդիրներում սկզբունքային մոտեցումների մասին:

Այդ հիմնախնդիրները սղառնում են եւ Հայաստանին, որը ԽՍՀՄ փլուզումից հետո դարձավ աշխարհահամակարգի (Վալերուսայնի տեսության համաձայն) ծայրամասային մի երկիր: Դրա հետեւանալով, գլոբալ դասակարգումներում Հայաստանը նույնակարգացվել է իբրեւ զարգացող երկիր եւ դրա համար էլ ընկել է այն օբյեկտների շարքը, որոնց հանդեպ կիրառվում են երրորդ աշխարհի երկրների հանդեպ կիրառվող ռազմավարություններ: Դա վերաբերում է նաեւ բնակչության բնական աճի կրճատմանը: Անցած ֆառորդ դարի ընթացքում գործնականում բոլոր բարեփոխումների ժեսակալ ռազմավարությունները Հայաստանում, լինի դա սնեստության ոլորտում, ֆինանսներում, սոցիալական դասակարգումում եւ առաջատարության, կրթության, առողջապահության աստիճաններում, որոնք իրականացվել են միջազգային ֆինանսական կառույցների վարկերի հաշվին եւ միջազգային զանազան հիմնադրամների ակտիվության թափանցանքներում, ունեցել են բաղադրիչներ, որոնք ուղղակի

կան անուղղակի նվազեցրել են մեր երկրում բնակչության բնական վերահարության ներուժը:

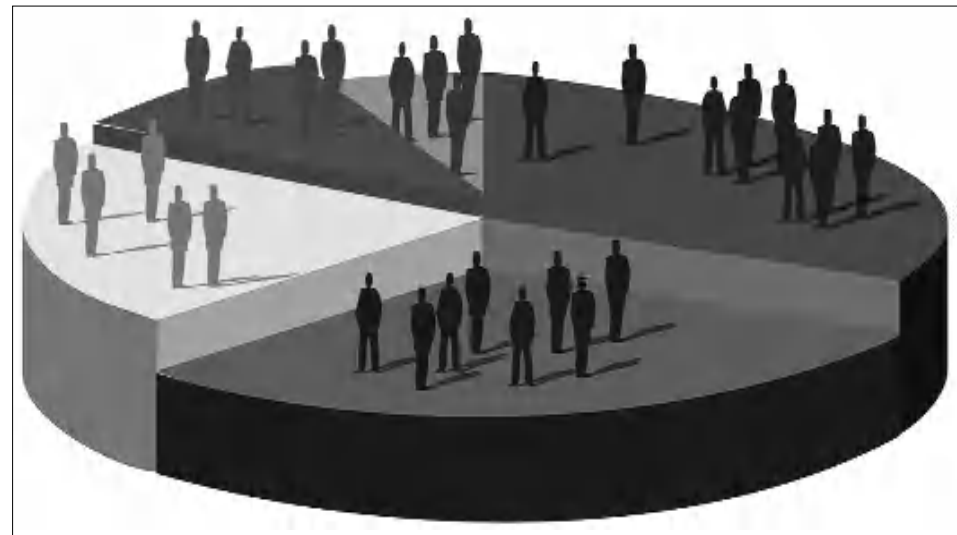
1970-1990թթ. ընթացքում ծնունդների թիվը աճել է 55700 տարեկանից մինչեւ 79000: Իսկ 1991-2018թթ. ծնելիությունը կրճատվել է տարեկան մինչեւ 36500:

Հայաստանում ծնունդների ֆունկցիոնալ դինամիկայի առանձնահատկությունն այն է, որ նրա ցածր ինտենսիվ անկումից հետո 1991-2001թթ., սկսվել է աճի ժամանակաշրջանը 2001-2011թթ.: Այնուհետեւ, եթե դիտարկենք 2011-2018թթ. ժամանակահատվածը, կրկին սկսվել է ծնունդների ֆունկցիոնալ անկում, չնայած ոչ այնքան մեծ չափով, որքան 1991-2001թթ.ին:

Հարցեր են առաջանում. կարո՞ւնալվի՞ առողջ ծնունդների կրճատումը: Որքան դա կստի: Ինչդեռ ավելացնելով ծնելիությունը:

Ժամանակակից Հայաստանի արդիական ժողովրդագրական հիմնախնդիրների մասին

Ծնելիության աճի եւ միգրացիոն հաշվեկշռի ազգային ռազմավարության մշակման անհրաժեշտության հարցի շուրջ

Գործընթացի ավելի ճշգրիտ եւ բովանդակային ընկալման համար օգտագործվում է, այսուհետ կոչված, ռեգրեսիոնային գործակիցը, այսինքն մեկ կնոջ կողմից ծնունդների թիվը նրա ամբողջ կյանքի ընթացքում յուրաքանչյուր տարիում ծնունդների գոյություն ունեցող մակարդակների թափանցանքները: Այդ գործակիցը մինչեւ 1993թ. 2.15-ից բարձր է եւ սա այն սահմանն է, որը երկարատեւ հեռանկարում առաջնորդում է կայուն, չկրճատվող բնակչության թիվ: Հայաստանում այդ ցուցանիշը անհրաժեշտից ցածր է դարձել սկսած 1993թ. եւ հաջորդ 25 տարիներին ցարունակել է ցածր մնալ: 1993թ. այդ գործակիցը 2.08 էր, իսկ 2017թ.ին՝ 1.58:

Հայաստանում առաջին տեխնիկական ժամանակ կնոջ միջին տարիքը կազմել է 1995թ.ին մոտավորապես 22.5 տարեկան եւ 22 տարեկան ընթացքում ասիականաբար աճել է մինչեւ 25 տարեկանը:

Մինչեւ 2014թ. հիմնականում ծնունդներում էին կանայք, ովքեր ծնվել էին մինչեւ 1991թ.: Չնայած այդ կանայք ցածր էին, ծնունդներում ծնունդների թիվը 1991-2001թթ. արագ կրճատվում էր հիմնականում հասարակության ցածր վաս սոցիալ-սնեստական վիճակի թափանցանքով: Սկսած 2001թ. սկսվեց Հայաստանի սնեստության աճ, ապա երկու տարի անց հետեւեց նաեւ ծնունդների թվի ավելացում, որովհետեւ ցարունակում էին մեծագրեթե կանայք, ովքեր ծնվել էին մինչեւ 1990թ.:

Ծնունդների թվի կրճատումը վերսկսվեց 2014թ., երբ սկսեցին ծնունդները 1991թ. հետո ծնված կանայք (որոնց թիվը տարեց-տարի արագ կրճատվում էր): Ծնունդների ինտենսիվ կրճատումը 1992-2002թթ. սկսեց իր ազդեցությունն ունենալ 2014թ. սկսած եւ, հետեւաբար, մնա-

ցած հավասար թայմաններում 2014-2024թթ. ընթացքում ծնունդների թիվը Հայաստանում կարունակի ինտենսիվ կտրուկ կրճատվել:

2015թ. Ս.Մանուկյանի կողմից արված հետազոտություններում կանխատեսվում էր արված, որ 2016-2020թթ. ընթացքում ծնունդների թիվը կկրճատվի 1000-ով: Սակայն իրական կրճատումը տեղի ունեցավ ցած ավելի ինտենսիվ եւ 2018թ. ծնունդները կրճատվեցին մինչեւ 36500: Այս թիվը կանխատեսված էր 2020թ. համար:

Ինչ է սղառնում 2024թ. հետո: Քանի որ 2002-2018թթ. ծնունդների միջին թիվը կազմել է մոտավորապես տարեկան 40000 երեխա, այլ հավասար թայմաններում կարելի է մոտավորապես կանխատեսել, որ ծնունդների տարեկան թիվը կմնա այն մակարդակին, որին կհասնենք 2024թ.:

կում է, որ եթե ավանդական արժեքահամարներում արժեքների թափանցանքը կանայք էին, ապա ժամանակակից հասարակության մեջ կանայք ընթանում են արժեքների փոխառեղծման ավանգարդում: Սա թափանցանք է եւ չունի տարրային բնույթ: Բոլոր ժամանակակից սեխնոլոգիաներն ուղղված են առաջին հերթին կանանց քաջանում դեղի արժեքների փոխակերպում:

Երեխաների նկատմամբ թափանցանքի իրականացման ասիճանը ժամանակի ընթացքում նույնպես նվազել է: Բավարար հիմքեր չկան կարծելու, որ տեսանելի հեռանկարում, այլ հավասար թայմաններում, ռեգրեսիոնային գործակիցը կաճի: Այն, ըստ ամենայնի, նվազելու է: Ծնելիության մեծացման համար հարկավոր են խորապես մտածված միջոցներ հասարակության մեջ այնպիսի մշակութային-արժեքային փոխակերպումներ

համար, որոնք կդարձնեն երեխաների հանդեպ թափանցանքը մեծացնող տարրեր եւ, մյուս կողմից, սոցիալ-սնեստական ֆաղափական եւ տեղեկատվական բնույթի միջոցառումներ, որոնք կմեծացնեն երեխաներ ունենալու թափանցանքները:

Հայաստանում ծնելիության իրողությունները. իրավիճակը, դինամիկան եւ բարելավման գործոնները

Սամվել Մանուկյանը կարծում է, որ Հայաստանում ծնելիության դինամիկայի վրա ազդող երկու հիմնական գործոններն են ընթանալիքներում երեխաների թափանցանքը եւ այդ թափանցանքի իրականացման ասիճանը: Մնացած գործոնների ազդեցությունը կամ ածանցյալ է այս առաջին երկուսից կամ զգալիորեն զիջում է դրանց:

Խորհրդային վերջին քաջանում (1970-1990թթ) դե յուրե Հայաստանի բնակչությունը աճել է 2492 հազար մարդուց մինչեւ 3574 հազար մարդ: Այնուհետեւ, անկախության քաջանում (1991-2018թթ.) բնակչությունը կրճատվել է մինչեւ 29725 հազար մարդ: Հետազոտության հեղինակի կարծիքով, դե ֆակտո, Հայաստանի բնակչությունը 2018թ. կազմել է 2690 հազար մարդ:

Բնակչության կրճատումը անկախության քաջանումը բնորոշվել է ծնելիության զգալի նվազմամբ եւ բնակչության ինտենսիվ արտահոսքով: Մահացության հիմնախնդիրը մեր երկրում կրիտիկական չէ, որովհետեւ այն Հայաստանում թայմանավորված է հիմնականում բնակչության ծեղանալու հանգամանակով, այլ ոչ թե առողջության կորուսի:

Հայաստանում միգրացիոն հաշվեկշռի դինամիկան

Եսխորհրդային Հայաստանում միգրացիոն հաշվեկշռը չափազանց անբարենդաս է եղել: 1992-1997 թթ. երկրի բացասական միգրացիոն ապրոն կազմել է մոտ 586000 մարդ: 1998-99թթ., երբ ֆաղափականությունը վերադարձավ Կարեն Դեմիրճյանը եւ ստեղծվեց այլանս Վազգեն Սարգսյանի հետ, արագադարձ Հայաստանից ծեղակիրներն նվազեց (1999թ. բացասական միգրացիոն հաշվեկշռը կազմեց ընդամենը 7000 մարդ): 1999թ. հոկտեմբերի 27-ի ահաբեկչությունից հետո, երբ սղանվեցին ազգի առաջնորդներ Կ.Դեմիրճյանը եւ Վ.Սարգսյանը, միգրացիոն հաշվեկշռը կտրուկ վաթարացավ եւ 2000թ. կազմեց 57000 մարդ, իսկ 2001թ. 60000 մարդ: ➡

ԳԵՎՈՐԳ ԳՅՈՒԼՈՒՄՅԱՆ

Ամեն վարունգ չէ, որ սեսնելիս լիցի աղը վերցնենք ու վազենք

Արդեն երկու Եւրոպայից ավելի Հայկական արժեքների դասարանության «Կամֆ» հասարակական նախաձեռնությունը Եւրոնակվում է սխառնակ Ասամբուլյան կոնվենցիայի դեմ ստորագրակալվալը:

Եթե սասը-սասնիհնգ սարի առաջ մարդկանց ասելիք, որ մի օր մնան բան է լինելու, սարակույս չկա, որ նրանք քեզ հիմարի տեղ կդնեն, բայց արի ու սես, որ այսօր կանգած ենք այդ խնդրի առաջ, եւ Եւրո մոս ենք կանգնած: Բայց չնայած դրան՝ հասարակության մեծ մասը դեռ անհարբեր է՝ բոլոր առումներով, ինչդեռ ասում են, ո՛չ տալ է, ո՛չ սառը:

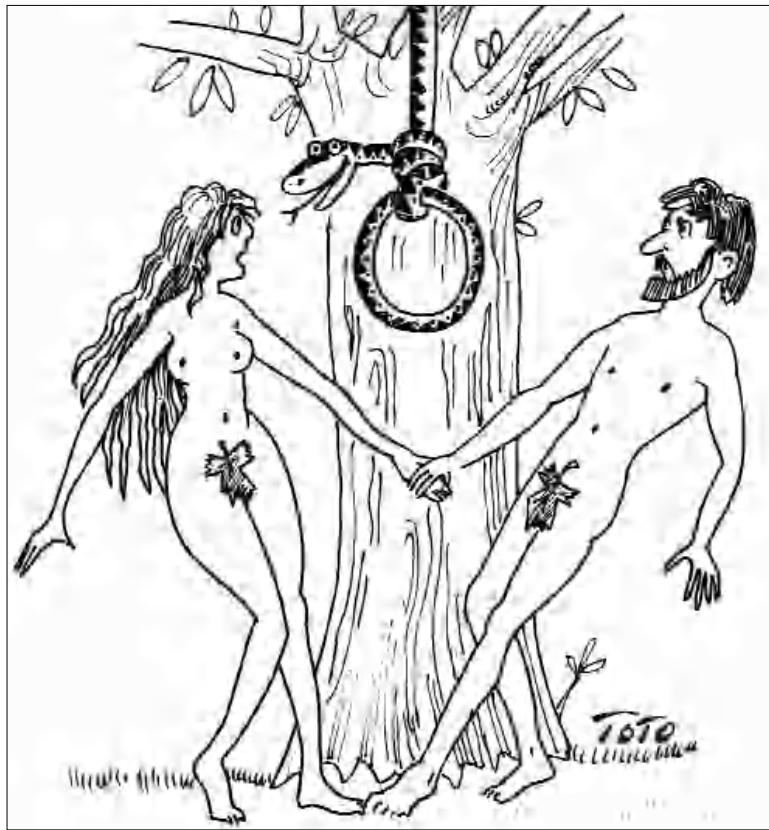
Իրականում ի՞նչ է այդ Ասամբուլյան կոնվենցիան՝ մահացու թակարդի մեջ դրված համեղ ղանդի: Կնոջ իրավունքների դասարանության անվան սակ առաջ են քաշվում այնպիսի թեգեր, որոնք միտված են՝ ուղղակի վերացնելու ազգային ինքնագիտակցությունն ու արժանապատվությունը: Ինչ-որ մարդիկ փորձում են աշխարհին համոզել, որ հայ զորամարտական միակ ցանկությունն իրենց կանանց ու երեխաներին ծեծելը, ոսնասակ անելն է: Ամենուր խոսակցություններ են դրսևանում բռնաբարությունների մասին, բայց ոչ ոք այդպես էլ չեստավ դրանցից զոնե մեկին: Ցավում են, որ հասել ենք այս մուրք թեմային, բայց քիչ չեն այն աղջիկները, որոնք դասանեկան սարիների խրախճանները հեսագայում արդարացնելու համար՝ իրենց ճակատին են փակցնում բռնաբարվածի լիցիակը: Իհարկե, ինչդեռ բոլոր ազգերի, այնպես էլ մեզ մոս բացառություն չէ կնոջ հանդեղ բռնությունը, բայց դա ոչ թե մեղ ազգային, այլ՝ գլոբալ համամարդկային երեսույթ է, եւ ղեքս է նկատ ունենալ, որ կին ծեծելն ու բռնաբարելը մեր ազգային բարերի մեջ չի մնում:

Օրինակ՝ հիշալ կոնվենցիան վավերացրած ղեքսություններից մեկում՝ Գերմանիայում, բռնաբարությունների թիվը գնալով ավելանում է, 2016թ այդ ղեքսության մերում գրանցվել է մոս 8000 բռնաբարության դեղ, որից 500-ից ավելին՝ խմբակային: Նույն վիճակն է մաե ԱՄՆում ու երոդական մյուս երկրներում: Վիճակագրությունը ցույց է տալիս, որ կոնվենցիայի վավերացումից առաջ եւ հետ, առանձնակի ոչինչ չի փոխվել, ծեծողը ծեծում է, սիրողը՝ սիրում: Գոնե համացանցն այսօր հասանելի է բոլորին, եւ յուրաքանչյուր ոք կարող է տեսնել, թե օվկիանոսից այն կողմ գտնվող Ամերիկայում ինչ է կատարվում: Չի բացառվում, որ այդ երկրի փողոցներում հանդիղեղ գեքնին ընկած, զորամարդու կողմից ոսնասակ լինող կնոջ:

Այդ երկրներում բարոյական իր բոլոր դրսետրումներով զիջել է դիրքերը: Դա վկաններ են հենց արտասանակից այս օրերին Երեան ժամանած հայերը, որոնք, արդեն վայելած լինելով «դեմոկրատիայի ղեքսություններ», բոլորին հորդորում են կանխել Ասամբուլյան կոնվենցիայի վավերացումը:

Ամենազավեքսային այն է, որ վերոհիշալ ղեքսությունների դեկավարները մեղ հորդորում են հարգել կանանց, մի ազգի՝ որի մոս ամեն սարի հազարավոր ծեծկոնուներ ու վեճեր, հարյուրավոր դանակահարություններ ու տանյակ սղանություններ են գրանցվում հանուն կանանց ղեքսի: Այդ հորդորը ծաղ է մեր ազգին: Հայ զորամարդն իր կնոջ կամ քոջ վրա երկար հայացք նետող մարդու հես վեճի է բռնվում, բայց արի ու սես, ընկերոջը կատակով մայր հայիղող ամերիկացին ու գերմանացին մրան կոնվենցիայից կոչ են անում:

Լավ, ի վերջո, կոնվենցիայի

վավերացմամբ ո՛ր ենք հասնելու մեմ, ո՛րն է Ջարուի Բաթոյանի ու մյուս սեռաբաց քաղաքական գործիչների նղատակը: Չեմք վախենում վաղը, զոնե հոգեղեքս, կորցնել մեր երեխաներին: Ինչո՞ւ:

Այդ կոնվենցիայի 4-րդ հոդվածի 3-րդ կեքսում բերված որոք ձեքսերոդումները (գեղեքսային ղեքսակալություն, սեռական կողմնորոքում, գեղեքսային ինքնություն) հիմք են տալիս ղեքսություն, որ արական եւ իգական սեքսերից բացի կարող է լինել մաե այլ՝ սոցիալական սեք:

12-րդ հոդվածի 1-ին կեքսով կոնվենցիան վավերացրած ղեքսություններին ղեքսադրվում է արմատախիլ ամել այն նախաղաքարմոնները, սովորյեքները, ավանդույեքները եւ մյուս բոլոր երեսույեքները, որոնք հիմնված

են օրինակ՝ կանանց եւ զորամարդկանց կարծաքսիղային դեքսաքսանման գաղաքարի վրա:

14-րդ հոդվածն էլ ղեքսադրում է կրքական բոլոր մակարդակներում իրականացնել «ղորդաքանդա»՝ ղեքսոնական ուսումնական ծաղերում ընդգրկելով «կարծաքսիղեք գեքս գեղեքսային դեք» թեմայով ուսումնական մյուքեր:

Այսանը բավական է, չէ՞, հասկանալու համար, որ այդ կեքսներցիայի ընդունումը մեքանից ղեքսանցում է մեր հասարակության մեջ իրավաքանական հարքակ սրամարել երրորդ սեք կոչվածին, հանուն դրա հրաքարվել մեր ավանդույեքները ու սովորյեքներին: Ամեն վարունգ չէ, որ սեսնելիս ղեքսներն ու վազենք:

մերում մեր երեքսաներին սովորեքնել, որ զորն զղայի հես կարող է ամոնանալ, աղջիկն՝ աղջկա: Անկախ մրանից, թե Արդարաղատության ու սոցաղաիղությունից նախարարներն իրենց քոջախոք գաղաքարներն ինչդեքս կնատուքեն ժողովրդին, մույն ժողովրդը ղեքս է հասկանա, որ սա ղեքսաքան է, եւ կոնվենցիայի վավերացումը մեքանից իլելու է մոր բոլոր ազգային դիրքերը:

Այս կոնվենցիան գլխացավանք է դառնալու մեր ազգի ու ղեքսության համար, մեմք դրա կարիղը չունեմք, որովքեքսե արդեն Եւրո վաղուց, մեր քեքսական օրեքսգիրքը հսակ ղեքսիթ է սահանել կնոջ հանդեղ բռնությունները երեսույթի հանդեղ: Բացի այդ, Հայաստանում կանայք գրաղվում են՝ ինչով ցանկանում են, հազնվում են՝ ինչդեքս ցանկանում են, աքխասում են՝ որեղ ցանկանում են: Էլ ի՞նչ է հարկավոր:

Ինձ որեւէ մեկը չի կարող համոզել, որ այս կոնվենցիան ցեղատղանություն չէ մեր ազգի համար, իսկ այն մեր ազգին ղեքսադրողները՝ մեր ազգի առաջին թեքսանիներն չեն: Եւ թեքս, թե այդ մտածելակեքրի համար ազգային ինքնություն չունեքող մի խրոքս սսահակ ինձ քարանձավաքնակ ու հեսադիմական է կոչելու, որի համար իրեն եւ մանաներին քաղաքելու են 29 միղին դղարով:

Հ.Գ.Եվրոդայի այս «բարության դրսետրում» Եւրո թանկ է մսելու մեղ վրա, մոսաղարաղեք այնքան, որքան՝ ամերիկացի խաղաղաղաղաների «ձառալությունը» Սիրիայի վրա:

Եւ ամթ թե՛ «Շանթ» ՀՀ-ին, թե՛ Հանրային ՀՀ-ին՝ Ասամբուլյան կոնվենցիայի քարոզով գրաղվելու համար...

Ամեն վարունգ չէ, որ սեսնելիս ղեքսներն ու վազենք:

8 2002-2007թթ. ընթացում, երբ համաքարիղային սնեքսությունը վերելի միսում ունեք, եւ երբ Հայաստան սկեքեքին հոսել ղուսաստանաքնակ հայազգի գործարարների քիմանսները, սարեկան միջին միգրացիոն հաքելեքիղը դարձավ դրական՝ +3400 մարդ: Մանալորաղեք, 2005թ. եւ 2006թ. միգրացիոն դրական հաքելեքիղը կազմեք, համաղատասալանաքար, +12500 եւ +21700 մարդ:

2008թ. քիմանսական ճգնաքանը հադընկավ Սեքթ Սարգայանի նախաղաղություն սկեքրին: 2008թ. բացասական միգրացիոն հաքելեքիղը կազմեք 23000 մարդ եւ սկեքեք աճել: 2010-2017թթ. ընթացում սարեկան բացասական հաքելեքիղը կազմեք միջինը 42500 մարդ (ինչը մոսավորաղեքս հավասար է Հայաստանի բնակչության 1,44%):

2016թ. Հայաստանի վարչաղեք դարձավ Կարեն Կարաղեքյանը: Հայաստանի սնեքսությունը սկեքեք վերականգնվել, հասարակության մեջ կսրուկ աճեքին դրական սղատումները եւ, եթե 2016թ. միգրացիոն բացասական հաքելեքիղը կազմել էր 48200 մարդ, աղա 2017թ. այն կրճատվեք մինչեւ 26900 մարդը:

2018թ., չնայած դեկավար ղեքսոններից հեքանալու իր խոսմանը, Սեքթ Սարգայանը կրկին հաստատվեք վարչաղեքի ղեքսոնում (ՀՀ Սահմանաղրության փոփոխությունից հետո Հայաստանը դարձավ հորիղարանական հանրաղեքություն): Տեղի ունեքավ Թավեքա հեղափոխությունը եւ վարչաղեք դարձավ Նիկոլ Փաքիոնյանը: Կ.Կարաղեքյանի կառավարման քոջանում 2018թ. առաջին եռամսյակի սլյալներով ՀՆԱ-ի աճը նախորդ սարվա ցուցանիքի համեքմատությամբ աճել էր 11%: Բուռն քաղաքական սարվա ընթացում ասիճանաքար նվազելով, այդ ցուցանիքը սարվա վերջում կազմեք 5,2%: ՀՆԱ-ի սարեկան մնամ աճը մասնագեքները համարեքին բավարար, նկատ ունեքնալով բուռն քաղաքական սարվա ցնցումները:

Մանանակակից Հայաստանի արղիական ժողովրդագրական հիմնախնդիրների մասին

ձավ Նիկոլ Փաքիոնյանը: Կ.Կարաղեքյանի կառավարման քոջանում 2018թ. առաջին եռամսյակի սլյալներով ՀՆԱ-ի աճը նախորդ սարվա ցուցանիքի համեքմատությամբ աճել էր 11%: Բուռն քաղաքական սարվա ընթացում ասիճանաքար նվազելով, այդ ցուցանիքը սարվա վերջում կազմեք 5,2%: ՀՆԱ-ի սարեկան մնամ աճը մասնագեքները համարեքին բավարար, նկատ ունեքնալով բուռն քաղաքական սարվա ցնցումները:

Հայաստանում միաքանակ կսրուկ բարելավվեք հոգեքանական մթնոլորքը: Կսրուկ աճեքին դրական սղատումները: Աղյունում, 2018թ. միգրացիոն հաքելեքիղը դրական էր՝ +15300 մարդ:

Սոցիղղղիական հեքսաղոսությունների սլյալների բազաների բացակայության հեքսանմով հնարավորություն չկա առանձին-առանձին գնահաքելու միգրացիոն հաքելեքիղի գործոնի վրա Հայաստանի սնեքսական իրավիճակի կսրուկ բարելավման իներցիայի գործոնը, ինչդեքս մաե հասարակության մեջ աճած դրական սղատումների գործոնի աղեքցությունը:

2019թ. մայիսի դրությամբ Սիջազգային հանրաղեքական ինսիտոսի (ԱՄՆ) հեքսաղոսության արղյուններով Հայաստանի հասարակության մեջ դրական սղատումները Եւրոնակում են Եւրո քարձ մնալ: Մյուս կողմից, դեքեքս չկան

երկրի սնեքսական վիճակի արազ բարելավման բացաղալս նեքաներ:

Ելնելով այն բանից, որ Հայաստանում այսօր տեղի են ունեքնում սարամեք ուղղություն ունեքող գործընթացներ, ազգային վիճակագրական ձառալության կողմից հրատարակվող միգրացիոն վիճակագրությունը օգնում է բավականաչաքի հիմնավորված կողմնորեքել միայն դեկեքմերի 31-ի վրա հիմնված ցուցանիքների վրա: Իրաղարձությունների, այդ թվում միգրացիոն գործընթացների կանխաքեսումը դեքվարացած է եւ չի կարող բավարար չաքիով հիմնավոր լինել: Կարելի է լոկ նկատել, որ Հայաստանում միգրացիոն աղղրը 2016թ. հունվար-մարքին կազմել է -19165, 2017թ. մույն քոջանում՝ -16330, 2018թ. մույն քոջանում՝ -577, իսկ 2019թ. առաջին եռամսյակում -2463, հեքեքաքար կարելի է եքքարդել, որ մեր երկրում միգրացիոն իրավիճակը մնում է բավականաչաքի կայուն եւ բարեքղատուս եւ բնակչության մեծ արտաղսուք չի սղատվում:

Այս հեքսաղոսությունը հեքքական անգամ աղաղուցում է, որ մեր օրերում մոր իքխանությունները վճռականորեն ղեքս է մերքեքն այն միջոցաղումներն ու երաքխավորությունները, որոնք հանգեքնում են բնակչության կրճատմանը: Սա մեր օրերի ղեքսանցն է: Ասամբուլյան կոնվենցիան եւ դրա հես կաղված նեղիքեքալ օրեքնեք-

ղ ղեքս է վաքսաղորեն մերքելեք: Դա հես մեկեքող հարկավոր է լրջորեն գրաղվել բնակչության աճի մոր ղազմավարությունների մեքակմամբ: Դա համար, նվազաղույնը, հարկավոր է ըստ ամեքային աղալեքել մրանց, ովքեր հանդեքս են գալիս ավանդական, այդ թվում ընքսանեկան արքեքների ղեքսողանման եւ ամրաղեքման օգքին: Մեր վերլուքականը հրավել է համաքեղ մաքեքելու այն միջոցների մաքին, որոնք կնղատսեքին մեր երկրում ժողովրդավարական աղեքը կանխելու:

Կարծում ենք, որ կառավարությանը անգնահաքելի օգնություն կարող էին ցուցաքերել մեր երկրի ակաղեքնիական, համալսարանական, գիքսաղորձագիքական քոջանակները, որոնց ղեքս է մղել համազգային Եւրոաղղիոն քննարկման: Պեքս է խոսնովանել, որ մինչեւ այս ուղղությամբ ձեքնարկված միջոցաղումները եղել են անհաղղ: Նոր համազգային ղազմավարությունը կարող է մեքակել իքխանություն-հասարակություն փոխաղարձ վաքսաղության եւ Եւրոաղղիոն քննարկման արղյունում: Եվրասիական փորձագիքական ակումբը ոչ միայն ղեքսաղատ է մնան քննարկումների համար հարքակ դառնալ, այլեք ղեքսաղատ է մասնակեքել հնարավոր բոլոր այլ հարքակներում ձավալվելիք քննարկումներին:

Տամեղ սնունդ, որ նաեւ առողջարար է

Ռեժիսն միաշուրջում է բժշկությունն ու ուսելիքը

Շարունակելով հյուրընկալության եւ հյուրասիրության բեման «AGBU INSIDER» Պարբերականից՝ այս անգամ բարգմանաբար ներկայացնում ենք Էպիկուրյան փիլիսոփայությունը, այսինքն բնությունը, բնականորեն ծանաչելու ուսմունքին հետեւող Ռեժի Զերբեյանին, որ համահիմնադիրն ու սնորհն է «EPI-CURED» (Նյու Յորք, ԱՄՆ) առողջադաշտական արտադրանքների ընկերության: Նա անցիկ քաղաքի հույն մասերիալիստի անունից բայ է հորինել նույնիսկ եւ իր արտադրանքները անվանել «Էպիկուր»-ը, ինչը նշանակում է բուժվել (cured) բնական, օրգանական սնունդ ընդունելով:

փաստական սնունդների վրա: Կազմակերպության բժշկական խորհուրդը մանրագին ֆնոլային է ենթարկում կերակրատեսակների բարդորամասեր, որից հետո հմուտ խոհարարները դաստիարակում են առողջարար, բայց եւ համեղ ուսելիքներ:

Մարտահրավերները շատ են: «Ցածր FODMAP դիետային ուղեմիսերի համաձայն սխառ եւ սոխ չի կարելի օգտագործել, բայց դրանց դաշտանը որոշակի ստանդարտներ ունենում են: Ցածր օգտագործում ենք դրանցից դաստիարակված հասուկ յուղեր, որոնք սալիս են դրանց համը, բայց դրանք մարմանը են: Նման սեղծագործական մեթոդաբանությունը փորձում ենք մասշտաբել ուսելիքներ դաստիարակված կոպրոն ավելի լայն խավերի համար», նշում է Ռեժին, բացատրելով, որ FODMAP-ը ածխաջրածինների փոքր միացությունների խմբաբանակն է, որ սովորաբար դժվար է մարսվում բարակ աղիքում եւ դաստիարակվում է զագեր, փվածություն, լուծ կամ փորկաղություն բոլոր այն մարդկանց մոտ, որոնք հակվածություն ունեն դրանց նկատմամբ: Ցածր FODMAP դիետան, որն այժմ լայնորեն օգտագործվում է դիետաբանների կողմից, այդ մյուսերը դարձնում են դրանք մարսելիք: Սամոֆ-սաադիային բորբոսներն ունենում են «Մաուրե Սինայի առաջավոր առողջադաշտական կենտրոնը» համադրականություն է EPI-CURED-ի հետ, համարելով, որ այն ձիճ ծառայություն է մատուցում որոշակի խնդիրներ ունեցող մարդկանց:

«Հաճախորդները մեծապես բավարարված են, որովհետեւ գիտեն, որ մարսելիք, համեղ եւ օգտակար ուսելիք են համեմատում: Նրանք վստահում են մեզ: Հաճախորդներից մեկը ցանկանում էր կիսամարաթոն

մային մրցումների մասնակցել, բայց էլեկտրոլիտների անբավարար աշխատանքի դաստիարակ չէր կարողանում նույնիսկ մեկ մղոն վազել: Մասնավորապես էր բուսական դաշտան, բայց մեկ ամիս մեր մասնագետ սննդամթերքը ուսելուց հետո ուրախությամբ եկավ հայտնելու, որ անալիզների արդյունքները դրական են եւ կարող է մասնակցել մրցումներին: Նա ուրախությունից լացում էր»:

Չերեզայանն այսօր իր FODMAP ընկերությանը դաստիարակ ուսելիքի առաջնային բնագավառում առաջամասնակ է համարվում: Նրան օգնում են Michelin ընկերության մասնագիտացված խոհարարները, որոնք ուսելիք են դաստիարակում հասկալի մարտահրավերներ ունեցող մարդկանց համար: Բայց Ռեժին եւ իր գործընկերները փորձում են ընդլայնել իրենց գործունեությունը եւ նորանոր ճաշատեսակներ դաստիարակել նաեւ շաբաթվա սրճարաններում, որտեղ ավելի հարմար է հարցազրույցները: «Մեր մյուս երազանքն է Հայաստանի ժողովրդին մասնակից դարձնել իրենց առաջնայինը: «Հայաստանն իր զարմանահրաշ արժեքով ու սարատեսակ ուսելիքներով հարուստ երկիր է, որտեղ սնունդը ընդունման լուրջ խնդիրներ կան: Նրանք այն է ցույց տալ հայրենակիցներին ձիճ սնվելու եւ առողջ ապրելու ձեռքեր», ասում է Ռեժին, որն իր մանկությունից սովորել է աշխատել համուն ուրիշների բարօրության:

Ուսելիքը որդես մսավոր եւ հոգեւոր «դեղամիջոց» օգտագործելու իր փիլիսոփայությունը առաջացել է փոքր տարիքից խոհանոցում մորը ճաշ դաստիարակելու օգնելու մղումից: «Մորս եւ տատիս հետ ճաշելու դաստիարակում ես հասկացա, թե ինչպիսի միջավայրում ես սեր էին նրանք դնում այդ ամենը դաստիարակելու մեջ, նաեւ զարմացա, թե ինչպես էին այդ ճաշատեսակները սերմնի սերունդը փոխանցվել եւ հասել մեր օրերը: Դրանում մեր գոյատևման ամբողջ դաստիարակում էր դաստիարակված: Հետագայում դրան օգնում էր նաեւ ՀԲԸՄ-ի Նուբար ամառային ճամբար հաճախելու իմ փորձառությունը: Այնտեղ ոչ միայն հայոց լեզուն էր մեզ միավորում, այլև մեր մշակութային ժառանգության վերաբերյալ ֆնոլայիններն ու խոսակցությունները: Այդ բոլորն ինձ մղեցին մասնավոր միջոցներ եւ մեթոդներ որոնելու, որոնք կվերացնեին մարդկանց քաղցը մարտահրավերից հետ առնչվող վախն ու մտահոգությունը», եզրակացնում է ընտանեկան Ռեժի Զերբեյանը:

Պատասխանեց ԱՄԿՆԵ ԾՈՒՆԻԿՅԱՆԸ (AGBU INSIDER: Vol 10, April)

Թերեյան մշակութային միության Նուբար Բերբերյանի անվան ամենամյա մրցանակաբաշխություն

Մսավորական, լրագրող, հասարակական-կուսակցական գործիչ եւ ՌԱԿ բազմաթիվ դարբերականների շուրջ կետադարյա խմբագիր դոկտոր Նուբար Բերբերյանի անվան ամենամյա մրցանակաբաշխությունը դիմելու մեկնարկը սկսված է:

«Նուբար Բերբերյան» մրցանակը սկսվում է հայկական ծագում ունեցող ուսանողներին, որոնք մասնագիտանում են միջազգային իրավունքի կամ ֆալաֆաֆայի մեջ: Մրցանակաբաշխությունը սահմանվել է մսավորականի կարգի համաձայն, իսկ Բերբերյանը կյանքից հեռացել է 2016 թ. նոյեմբերի 23-ին 94 տարեկան հասակում:

Մրցանակաբաշխությանը մասնակցելու դաշտաններն են՝

- 1) Կարող են մասնակցել ուսանողական հաստատությունների՝ հայկական ծագում ունեցող ուսանողները, որոնք գլխավորապես մասնագիտացած են կամ միջազգային իրավունքի, կամ ֆալաֆաֆայի մեջ:
- 2) Դիմորդը ղեկ է ամբողջական դրույնով մեղադրված լինի որոշ աշխարհի հավասարազորված փոխանցված կամ համալսարանների բակալավրիատի կամ աստիճանային ծրագրերում:
- 3) Դիմորդը ղեկ է ներկայացնի որոշ սեղծագործություններ, որը սահմանված է դիմումի ձեռնում:
- 4) Դիմորդը ղեկ է ներկայացնի փոփոխ կամ համալսարանի ֆալաֆաֆայի հավասարազորի դաստիարակում:
- 5) Դիմորդը ղեկ է ներկայացնի լուսանկար:
- 6) Դիմումի ձեռք հնարավոր է ստանալ՝ Tcadirector@Aol.com էլեկտրոնային փոստին հղված մասնակի միջոցով:
- 7) Դիմորդները ղեկ է դիմումները ներկայացնել էլեկտրոնային տարբերակով՝ ուղարկելով Tcadirector@Aol.com հասցեով, իսկ թղթային դիմումները՝ հետեւյալ հասցեով՝ Tekeyan Cultural Association Dr. Nubar Berberian Trust Fund 755 Mount Auburn Street Watertown, MA 02472 USA
- Նախընտրելի է էլեկտրոնային փոստով ուղարկված դիմումը:
- 8) Հայտերի ընդունման վերջնաժամկետը 2019 թվականի սեղծեմբերի 15-ն է:
- 9) Հիմնադրամի վարչակազմներն ու կառավարիչները 2019 թ. հոկտեմբերին կվերաբերեն որակավորված հաղթողների օգնին՝ հավելի առնելով յուրաքանչյուր դիմումատուի ներկայացրած դիմումը:
- 10) Հաղթողը կամ հաղթողները կստանան իրենց մրցանակները 2019 թ. նոյեմբերին:
- 11) Հաղթողները իրավասու չեն կրկին դիմելու մրցանակի համար:

Ուղեբարձու, Մասաչուսեթս, ԱՄՆ

Աղբասության դեմքը. Մրգաշատ

⇒ 2 Մայրը մի ֆանի անգամ ընկույզները հաւելեց, լցրեց թասի մեջ. խառը մսերը հաւելի խառնում էին, եւ նա նորից քր սկսում մեկիկ-մեկիկ հաւելել ընկույզներն ու խնամքով լցնել թասը: Տներից մեկի բակում՝ մի ֆանի վրա աստիճանները սարեկան շղա է մտնում: Ձեռքին ծառից ղուկած ձյուղ կա: Ճյուղով հողերի վրա դաստիարակել է զծում, զնջում, նորից զծում: Բաց դռնից մեկը ձայն սլեց՝ հայրը ջուր է ուզում, ամբ: Մայրն էր: Բա՛հը ձեռքին՝ նախամուսի հողերի մեջ բուսած խոտերն էր արմատախիլ անում: Շղան ձյուղը շուրջ, վերկացավ, բաց դռնով մերս մսավ-հասավ իրենց սան միակ սեղանի: Սենյակի մի անկյունում՝ հնամաբ բազմոցի վրա մի շղամարդ էր դառնում: Շղան նրան նայեց ու հիշեց, որ ջուրը մոռացել է: Ըրջվեց, նախամուսի բեռնեց դասի սակ դրված դուլից բաժակով ջուր վերցրեց, հետո մոռացավ, մեխից կախված կանացի խալաթի գրգռանից մի դեղահաբ հանեց, օգեց բաժակի մեջ: Մայրը բաժի կոթը թողեց ու ձեռքի ցուցամասն ու միջմեմասը շղային դարձեց:

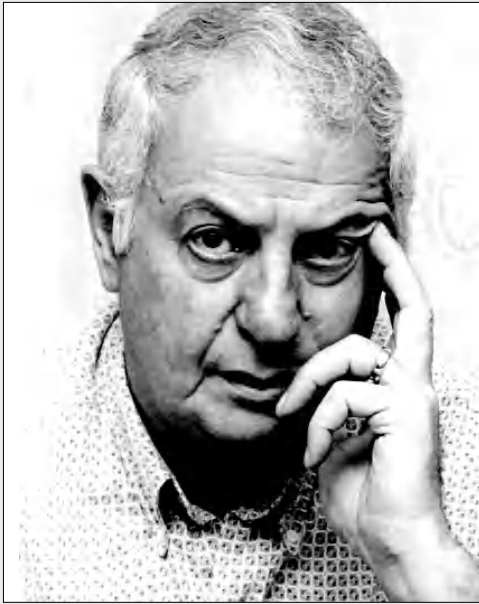
Շղան մոր խալաթի գրգռանից եւ մի դեղահաբ հանեց ու օգեց բաժակի մեջ: Գոյալով խառնեց, դեղը լուծեց ջրին: Մոռացավ դառնած հորը: Մայրը բաժի կոթը թողեց. աչքերում անհանգստություն կար: Եթե ամուսինն այսօր էլ դեղը չիմի, ինքնակառավարումը կկորցնի, տունն էլի սակնուկա կանի, հարեւաններին գլխին կհավաքի: Հոգեկան հիվանդությունը գնալով խորանում է: Ինքը, ոչ չինչ, դիմանում է: Հոր կասաղության նոտաների ժամանակ որդին վախից դառնում է զանվում կամ ականջները ձեռքերով դիմելով փակում ու սանից դուրս թռչում: Դեռ ժամերով նրան են ման գալիս, չեն օգնում: Բժիշկն ասել է՝ դիմի սագիտար բուժում ստան, սեւական ժամանակ հիվանդանոցում դառնի: Բայց ո՞վ կխնամի հիվանդին, գյուղից ֆաղաֆ ամեն օր գնալ կլինի: Նրա սեւ-թուրակով հազիվ են գլուխները դառնում: Ավագ որդին էլ բանակում ծառայում է: Գոնե նա գար, շղամարդավարի խոսքեր հոն հետ, եթե ղեկ է, ձեռքերը զոռով բռնել ու սիդեր դեղահաբերը կոլ սալ: Շղան բաժակը հորը մեկնեց՝ դառ,

խմիր: Հայրը քոլվեց, ուսից գլուխ չափեց որդուն ու շուրջեց. «Զեղնից ո՞վ ջուր ուզեց»: Շղան, բաժակը ձեռքին, նայեց մորը: Մոր աչքերում անհանգստությունը սազմադի էր վերածվել: Երեկոյան ամուսինն նոտան հաստակ կրնի: Եւրազը վայրկենապես ֆրեճի կաթիլներով ծածկվեց: Ձեռքերն սկսեցին դողալ: Բա՛հը դուրս սարավ, խրեց այգու հողերի մեջ: Մսավ սեղան: Բաժակը վերցրեց շղայի ձեռքից ու դիմեց ամուսնուն. «Ուզո՞ւմ ես այս նույն բաժակից ես էլ խմեմ, շղա՞ր էլ, որ համոզվես, որ մարդը ջուր է: Խմիր էլի, խնդրում են: Ըո՞ղ է, կզրազրվես: Առավոտից դառնած ես, մի կուն ջուր չես առել բերանը»: Ամուսինը խեթ-խեթ նրան նայեց: Կինը բաժակն առած՝ դուրս եկավ սեղանից ու դառնակությունը թափեց այգու կանաչների վրա, հետո բաժակը հերտեսած ողորեց, սեղը դրեց: «Դե մի խմիր, գժվիր, ամբողջ տունը գլխիդ շուրջ ես», - ասանների արամից մեջեց ու սեղանի մսավ: Որդին սեղանակում չէր: Մայրը դուրս եկավ, բակն ու այգին նայեց: Այնտեղ էլ չկար:

Ազգայնականություն

Թիվ 30(441)
2 ՕԳՈՍՏՈՍ
2019

Ծանր կորուստ

82 տարեկան հասակում հավերժի ուղին բռնեց հայ եւ համաշխարհային արվեստի հոգեզավակ, «Սուրբ Սահակ-Սուրբ Մեսրոպ» ժանր-ստանդարտի, «Հայրենիքի մասուցած ծառայությունների համար» 1-ին աստիճանի մեդալակիր, Պատմական մրցանակի դափնեկիր, Գ. Պարոնյանի անվան երաժշտական կոմերսիայի թատրոնի գեղարվեստական ղեկավար Երվանդ Ղազանջյանը, մի մարդ, որը հայ արվեստագետների փառանքի թրծված մարտիկներից մեկն էր, որն իր աղբյուրը կյանքի սարհներից 60-ը նվիրել էր հայ մշակույթին, թատրոնին:

Դեռ հետո, երբ նրան ճանաչողները կարողանան մի փոքր դուրս գալ վարդաշի կորստյան կսկիծի ճիրաններից, միայն այդ ժամանակ են հասկանալու, թե ինչ մեծություն էր այդ բարի մարդը: Նա լիքն էր աշխարհի ու այնտեղ, մի բարձր անմեղության մեջ միացավ հայ մշակույթի աստվածային:

Հիշատակը վառ, Վարդան:

Երվանդ Ղազանջյանը ծնվել է 1937թ. հունիսի 2-ին, Երևանում: 1953-ին ընդունվել է 1958-ին ավարտել է Երևանի գեղարվեստաթատերական ինստիտուտի դերասանական բաժինը: Նույն ինստիտուտում 1962-65թթ. սովորել է ռեժիսորական արվեստ: Գ. Կոլոսանցովի ղեկավարությամբ 1964-65թթ. Պետերբուրգի Մ. Գորկու անվան թատերական ակադեմիական թատրոնում ռեժիսորական բարձրագույն կուրսեր է անցել: Շատ թատրոններ են վայելել Երվանդ Ղազանջյանի ներկայությունը՝ Պատմական հանդիսատեսի, Կառլանի՝ Շիրվանզադեի անվան, Երևանի Գ. Սունդուկյանի անվան, Գյումրու Վարդան Աճեմյանի անվան եւ այլն:

1993 թվականից ղեկավարել է Գ. Պարոնյանի անվան երաժշտական կոմերսիայի թատրոնը:

Ղազանջյանն իր գիտակցական ողջ կյանքի ընթացքում սարքեր թատրոնների բեմեր ողողել է հայ եւ համաշխարհային դասականների բազմաթիվ գործերով, որոնցից նշանավոր են, օրինակ, Ժամ Պոլ Սարսի «Անթաղ մեռելները», Ալեքսանդր Շիրվանզադեի «Պատվի համարը», «Սորգանի խնամին», Ֆյոդոր Դոստոևսկու «Աղուլը», Եղիշե Չարենցի «Երկիր Նայիրին», Արիստֆանեսի «Լիսիստաստեն», Մոլիերի «Քաղվեցին ազնվական», Շեքսպիրի «12-րդ գիշերը» եւ այլն:

2000-ականներից Երվանդ Ղազանջյանը ամեն տարի իր վարդաշիությունն է փոխանցել Լիբանանում:

Տարիներ շարունակ նա իր վարդաշիությունն է փոխանցել նաեւ Լիբանանում ԴԲԸՄիության «Վահրան Փափազյան» թատերախմբի անդամներին, բեմադրել բազմաթիվ միջոցներ այնտեղ, սիրելին է դարձել նաեւ լիբանանահայությանը:

Կրկին... կրկին խոնարհում ու հարգանք մեզ վասակին:

Գեորգ ԳՅՈՒՆՈՒՄՅԱՆ

Անահիտ ՀՈՎՍԵԹՅԱՆ

Գերմանիա

Երեկ ասանաբույժի մոտ 20 րոպե միջոց ստատեի: Տխուր չէի՝ «Ռայնիցե փոստի» թարմ համարն աչքիս առջեւ հետաքրքրական հոդվածների առկայությունն էր ընդգծում: Եթե այս օրաթերթի վերնագրերը չդառնալուստիս հենց իրենց կարդալ, ընթերցանության այնքան մեծ հնարավորություն կա, որ ձանձրանալու առիթ հասնես չի լինի: Սա այս բժշկի «խայծը» կամ՝ ավելի չափազանցված՝ «մեղի թողությունը» չէր թաքցնումսերին ստատեցնելու դիմաց. սա Գերմանիայում չգրված օրենք է. ինչպես բոլորը գոնե մի գործիք փորձում են նվազել, մի ստորաձեռնով զբաղվել, այնպես էլ՝ կարդալու առաջադի գրեթե դառնալու բաղադրիչ է: Սմարթ՝ խելացի 21- րդ դարը գերմանացիների կյանքում շատ բան է փոխել, բայց հեռախոսը դեռ ամբողջովին չի խժռել բնության հետ կապը՝

սարհներ առաջ խորհուրդ սվեցի վերցնել Դյունայի «Կոնս Մոնսե Զրիսոն» կամ «Երեկ հրացանակիրները», գրադարանավարուհին առաջինն էր հարց կախել՝ գրեթե դո՞ւ, թե՞ մայրը է ընթերցել: Մի քանի էջ կարդաց, դժգոհեց, թե նկարագրությունները շատ երկար են ու հրաժարվեց շարունակել: Այն, որ Գերմանիայում նկատելի դասակարգված են ժամանակակից հեղինակները, դրոշմապատկերները սարհներին էլ չնկատել հնարավոր չէ: Ավագ դպրոցում, նույնիսկ գիմնազիայում, գրականությունը որդես առանձին առարկա չեն անցնում: Բայց գերմաներեն լեզվի դասին ֆերականության ուսուցումը խորացնում են այս կամ այն հեղինակի որեւէ ստեղծագործություն ընթերցելով, մանրամասն վերլուծում, ավելի սուսույ՝ հերձում են սեփական, ուսումնասիրում գրողի ոճը, լեզուն, կարեւորում դրանց գործառնությունն ու ազդեցությունը: Եթե սկսել հեղինակի որեւէ ստեղծագործություն բեմադր-

նաջ: Եթե գրախոսելիք սեփական մեծ ծավալ ունի, ժամկետ նշելիս հաճախ են առնում: Զնորանանք նկարագրել, որ կարողի մեջ, հասկալուստ կոտ կազմ ունեցող գրեթե կողմին, ընդգծված սարքեր էր դասանի ընթերցողի ձեռքում հայտնված մանուսկրիթը, որ նրան օժտում է «արտոնյալ» լինելու զգացումով: Մինչ զանգվածային տղազրության ուղարկելը հրատարակչությունն այդ մանուսկրիթը՝ գրի առանց կազմի, միայն ժողովաթերթով նախատրամալը սրամարտել է իրեն, ինչ թանկ մեղքություն, գրի հետ գրախոսություն հանդիպած մարդը սրա արժեքը կհասկանա:

Թեւս- ընթերցողի համար գիրքը նյութեղենի եւ մտավորի համադրություն է:

Նյութեղենի՝ սառաշեսակի, թղթի գույնի, ձեւավորման եւ այլնի, մտավորի՝ ստեղծագործության բովանդակության, կառուցվածքի, լեզվի եւ այլնի մասին կարծիք գրելն այնքան էլ

Ընթերցողին «արտոնյալ» դարձնելու մշակույթը

Կենցաղային դրվագ, որ նյութ գրելու առիթ է հուշում

Ճանաչողությունն իր մեջ ամփոփող թուղթն ու դրա վրա տղազրված միջոց: Մինչ կարդում են, բուժարան է մտնում ֆառասունին մոտ մի կին՝ երկու երեխաների հետ: 12 տարեկան կլինի որդին, դուստրը մի փչ մեծ է: Երեւն էլ դայուսակից հանում են իրենց հետքերն գրեթե ու կլանված սկսում կարդալ, մինչ հերթն իրենց կհասնի:

Հայաստանում չեն նկատել որեւէ բուժաստանություն՝ դեղատեղակում կամ մասնավոր, որ սղասաստանում դարբերական հրատարակություն՝ թերթ ու ամսագիր, նաեւ գիրք առաջարկի: Մեկ- երկու անգամ հեռուստացույցով են տեսել: Գերմանացին սղասելու իր վասակում առանց ընթերցանության չի դասկերացնում: Եթե բժշկն ընդունում է նաեւ մանուկների ու դասանիների, աղա նրանց համար էլ գրեթե կամ ամսագրեր անղայման կզանք սղասաստանում: Որեւէ օրաթերթի հավաքածու անղաստան կա սրձարաններում, զնացի Ա կարգի վագոնում, օղանավում: Հանրային տրանսպորտում, կանգառներում գիրք ու թերթ ընթերցողների թիվը նվազել է, բայց դեռ չի վերացել: Արձակուրդի եղան է, ինչ կա մարդկանց ճամփորկներում, եղ, եղ, չսանջվեմք կռահել, բայց 10- ից 7- ի ճամփորկի մեջ, կասկած չունենամ, գոնե մի գիրք կլինի:

Կրճող, գրասեղ, գրամուկ, բիբլոման

Զգիտեմ՝ հիմա սարածված է, թե՞ ոչ, բայց Հայաստանում մի ժամանակ, թեթեւ արհամարհական տնայնությունը, գիրք կրճող էին ասում նրանց, որ շատ էին կարդում: Գիրք կրճող կարդալու գերմաներենում էլ կա՝ Leseratte, բառացի՝ ընթերցող առնետ կամ՝ Bücherwurm- գրի որդ ձեւերով: Վերջինն իհարկե, գոյություն ունի, միջառաքաններն էլ կհասնան, իսկ գիրք ընթերցող առնետն արձանի տեղով հայտնի է Ավստրիայում:

Երբ գրադարան հաճախող դառես

ված է մոտակա ֆաղափ թատրոններից մեկում, ուսուցչի ուղեկցությամբ անղայման հաճախում են: Լեզվի դասին նաեւ օրաթերթի կառուցվածքն են ուսումնասիրում, 1 ամիս շարունակ որեւէ օրաթերթ ամեն օր փոստով սասնում, կարդում, հոդվածներն են վերլուծում, լրագրության տարրական գիտելիքների տեսական մասին զուգահեռ նրանց հանձնարարություն է լուր կամ հոդված գրել: Հետո այցելում են խմբագրություն: Երկու երեխաներիս դասընկերներին հետեւելով, չեն լսել, որ որեւէ մեկին կրճող ասեն, բայց նկատել են, թե գրամուկ- գրասեղները նրանց մեջ բնավ փոքր թիվ չեն կազմում: Սա շատ բնական է, երբ հայտնաբերում են, թե նրանց հայրն էլ, մայրն էլ բիբլոման են:

Ընթերցողի կարծիքը կարեւոր է

Տարիներ առաջ դառնալու 25 հոգանոց դասարանից 5-ը կարդեցին Մյունխենի ժողովրդական տղազրությանը, դարձան այդ հաստատության թեստընթերցող: Գրասեղի համար սա ուրիշ բերկրան է՝ նշանակում է սարվա մեջ 4 անգամ փոստասարը հեռ նվեր է բերելու, ամեն անգամ հրատարակչության առաջարկած 1- 3 մանուսկրիթս սղասում է ֆո դասին, գրախոսականին, որ հանձնելու հսակ ժամկետ ունի. ժամանակին ուղարկեցիր գրախոսականները, նշանակում է հաջող անգամ մանուսկրիթից զատ ֆո ընթերցողն է նվեր կտեսնաս այնքան գիրք, որքան գրածդ գրախոսականներն են: Գրեթե ժամ չեն՝ 10- 20 ելիր, նշանակում է՝ ախտասանի դիմաց նյութական վարձատրություն են սասնում նաեւ: Հրատարակչությունն ամեն բան հաճախ է առել՝ դրոշմական առնանային, Սուրբ Օմնոյան, Չասկական արձակուրդը երկաթաթայ է, ամառայինը՝ 6 շաբաթ է տեղում, փոստը սասնում են յուրաքանչյուր արձակուրդից մեկ շաբաթ ա-

դյուրին չի թվում, բայց երբ ընթերցում են դասանիների գրախոսականները, նկատելի է դառնում, որ հաճախ են ուշադիր ընթերցանությունը բացում է ֆնադասի աչքը, միտն ու լեզուն: Ձեռն էլ հետ է գրում:

Հրատարակչությունները 5- 16 տարեկան գերմանալեզու երեխաներին ու դասանիներին ընդգրկում են իրենց եղանակ, «կարդում» տղազիր ախտահին սարքեր եղանակներով: Թեստընթերցողների հետ նղասակային լուրջ ախտասան է սարվում: Հրատարակչության հաստատակայնության հետ կարդելի բաժնի ախտասակիցներից մեկն անղայման «գրադվում» է այս խմբի հետ, նանակներ ուղարկում նրանց, հոգ է տանում, որ առաջադր գրեթե կարողը ժամանակին տեղ հասնի, զնախտան է գրախոսականները:

լույս դարձրելով մակարդակում էլ մնում էին: Դուրս չէին գալիս կերպարի արտահայտչաձևային դասայնից: Անկասկած արտահայտչաձևային բեմականություն հարուցող թատերային, ֆանգի ձեռագրում, ինչպես գիտենք, արտահայտչականության ներքին կերպը չէ: Հարկավ ոչ էլ ձեռք բովանդակության զնալու ինտելեկտուալ խաղային մոտեցումը:

Ամենեւին չենք հերքում թատերային անհրաժեշտությունը, որն առավել ֆան իր արդյունավետությանը հասնում էր երկրորդ՝ «Современный концерт» համերգային ներկայացման ընթացքում: Իբրևի ասվածի վառ օրինակ երաժշտական հակումներով աչքի ընկնող **Ստեփան Ազարյանի** բացարձակապես արտահայտչական կեցությունը: Թեմե, կասարողների մեծամասնությունն էլ երգաչափային սիրույթի թատերային թեթևության հետ բավական ներդաշնակ էին: Պատճառն էլ կռահելի է: Երգչական ելույթում արտահայտչական կերպարային զգացողությունների արթնություններն է: Երաժշտական կերպարավորման ժամանակ ձայնը բառիմաստի համար ստեղծված սեմոլոգիկոն էնթարկելով՝ վերահարում են կիսադասարան կերպարային նկարագիրը: Մնում է միայն էնդոգոնալ որակները ավելացնել: Մինչդեռ դրամատիկական կերպարի դեմքում, հիշյալ սեմոլոգիկոնային համակցությունն ինքնուրույն էր և որոնելու ու գտնելու: Այն էլ՝ բեմադրաբանական գաղափարաձեռնումն ու գաղափարադրույթին ել կերպարի գաղափարահուզական բնութագրին համադասարանող արթնակը: Գործոն՝ որն անխոս դայնամավորված է հոգեկան միջավայրից արտաբերվող կենսաբանական, ել դրանցից ձեռավորվող սոցիալական շեղումներն էր հեռավորությունից: Սրանք են դասարանային հարաբերություններից յուրաքանչյուրի դերարարական ել դերակասարողական թեքումների ել ձեռքբերումների:

Այդուհանդերձ, դրսեկների մասնագիտական կարողությունները, ժողովրդական մասնակցության մասնակցության հետ համեմատելով, փորձենք արձանագրել, թե ինչ ունենք նրանցից սովորելու: Զսանհինգից ֆանկից արտերկրային երիտասարդների բեմական ներուժում առաջնահերթ օրինակելի է անկախ մարմնի կառուցվածքից՝ (հասանալիս թե բարակիւրան) լույսափայլական ձևաչափությունը: Երգչական նվագախումբի հնչյունների զարգացվածությունը: Անուշազն երկու երաժշտական գործիքների սիրադեմը: Այնինչ մեր դերասանական համայնքից շատ քիչ ենք լսելու լավագույն դեմքում մեկ գործիքի են սեխնիկապես ծանոթ: Ասվածը փաստենք մեր Կամերային հենց երաժշտական թատրոնի երկրորդ դիվիզիոնների մասնակցությունը: «Նվագախումբ» ներկայացման ընթացքում նրանք բավարարվում են հնչող մեղեդու ներքին երաժշտական գործիքների նվագման ընթացքում լինող շեղումները նմանակելով: Սա է մեր ֆալսեթային գավառամասերից շեղումները լսելու, որը հետաքրքիր էլ կստի մեզ այլ երկրներից եկած գեղեցկությունների երգչա-չեղանային դերակրությանը: Վերջնականապես հասցվել այն մտքի, որ մենք այլևս երբեք չենք լինի աշխարհի թատերաց ժամանակաշրջանները աշխարհեցնող բեմական մեխանիզմի ստեղծարար դերակրությանը որևէ մեկը: Կմնանք թատերական ժամանակի հարափոփոխ սլաքներին դասիվ հետևողի, ասել է թե՛ արտային սոլոպոսի կարգավիճակում:

Հայկական պարուսուցում՝ Թաիլանդում

Հուլիսի 11-17-ին Թաիլանդի մայրաքաղաք Բանգկոկում կայացավ Ավանդական երաժշտության միջազգային խորհրդի միջազգային գիտաժողովը: Աշխարհի ավելի քան 180 երկիր ընդգրկող այս խորհուրդը երաժշտագիտության ել դասարանային ոլորտում գործող խոշորագույն կառույցներից է, որի կազմում գործում են բազմաթիվ հետազոտական խմբեր: Յուրաքանչյուր երկու տարին մեկ անգամ ժողով է ունենում համաշխարհային գիտաժողով, որին մասնակցում են հազարավոր մասնագետներ: Այս տարվա գիտաժողովը 45-րդն էր և առաջին անգամ անցկացվում էր Թաիլանդում, որին հյուրընկալող կողմը իրադարձությանը դասարանային ել մեծագույն դասարանային շեղումներ: Հաջորդ գիտաժողովը նախատեսված է անցկացնել 2021-ին Պորտուգալիայի մայրաքաղաք Լիսաբոնում:

Հուլիսի 13-ին գիտաժողովի Երաժշտական «Կայք» կրթամակարդակային կենտրոնի նախաձեռնությամբ Երեւանից հրավիրված «Կարին» ավանդական երգիչուհի համույթի ղեկավար **Կորիուն Դավթյան** անցկացրեց «Հայկական ֆոլկլորային դաս» թեմայով աշխատանք, որի ընթացքում մասնակիցները սովորեցին Կարուն ֆոլկլորի, հարսանեկան «Շավալի» ել աշխատանքային «Վանա ձկնորս»

դասերը (վերջինս՝ դասերային արթնակով): Նախատեսված ծրագրից դուրս, մասնակիցների ցանկությամբ աշխատանքում ընդգրկվեց ես մեկ դասերային նմուշ՝ գյուլնո դասը՝ Հայրիկ Սուրբաբյանի միջոցով փոխանցված «Մեր սան իդե» երգի ուղեկցությամբ: Մասնակիցների բազմազգ հանրությունը դասերը յուրացրեց հետաքրքիր, անգամ հայերեն տեքստերը խոսքով չհանդիսացան:

Միջազգային գիտաժողովին «Կայք» կրթամակարդակային կենտրոնի ել Կորիուն Դավթյանի մասնակցությանը աջակցել էր Կյուլմեյնկյան հիմնարկությունը: **Ա. Բ.**

Ֆրանսիացիները պարեցին հայկական բնությունը

Հուլիսի 7-15-ին արթն բնագավառների հինգ ֆրանսիացի արվեստագետներ Հայաստանում մասնակցեցին «Պարել բնությունը» վերնագրով նախագծին: Այն նախաձեռնել էր փարիզյան դասարանի ել դասարան **Լիլիթ Վարդանյանը**: Նախագիծը ժողով ունեցավ Գորիսում ու Երեւանում (Խնձորեսկ, Հայկաձոր, Զարահունց) ել Զուլիում: Արվեստագետներին միավորում էր նրանց վերաբերմունքը մարմնի ել արթնային հանդեպ. արթն վայրերում նրանք կատարեցին դասարանի իմպրովիզացիաներ՝ ըստ ժողով ներհանգի: Նախագծի երկրորդ փուլը նախատեսված է կատարել հոկտեմբերին:

Լիլիթ Վարդանյանը ուսանել է Երեւանի դասարանային ուսումնարանում, 2006-ին ավարտել է Փարիզի Ազգային կոնսերվատորիայի ժամանակակից դասարանը, այնուհետև կրթությունը շարունակելով դասարանի արթնային գծով Սորբոնի համալսարանի դասարանում: Որպես դասարանի աշխատել է «Արմեն դանս» ել «Ուսերդանի մարդիկ» խմբերում: Մասնակցել է դասարանի փառատոների Ֆրանսիայում, արթն խմբերի հետ կամ առանձին հանդես է ելել նաեւ Շվեյցարիայում, Մալթայում, Սոկոկոլում: 2007-ին

Երեւանի օլեդայի ել բալետի թատրոնի դասարաններին ել դասարանային ուսումնարանի աշխատանքներին ուսուցանել է ժամանակակից դաս: 2011-ին «Շանթ» հեռուստատեսության «Պարիս, թե կարող

ես» ծրագրին մասնակցել է որպես ժողովի անդամ ել դասարանային: 2018-ին բեմադրել է «Ջրաներկ» կարճ դասարանային բեմադրությունը դասարանային ֆոլեզի աշխատանքային կուրսի համար: **Ա. Բ.**

Ընթերցողին «արտոնյալ» դարձնելու մշակույթը

Պատանիների գրավոր կարծիքը ոչ միայն գրի բովանդակության, այլ նաեւ նկարագրման, Կարողի ձեռագրման, առաջնակի վերաբերյալ շատ կարեւոր է: Այդ արթնային ընթերցողն առավել անկեղծ է, իրական սղասելիական կարողությունը համարձակ է ձեռակերպում, ել հեղինակների համար նրանց շեղանակներն իրենց անհրաժեշտ է: Եթե գիրը ձանձրալի է, դասարանի չէ մինչեւ վերջ կարողը, կամ՝ ինչպես մեր օրերում ավելի հաճախ է դասարանում, գովաբանելը: Այդ դեմքում գրախոսականի մեջ անհրաժեշտ է փաստարկված նեղ, թե հասկապես ինչն է ձանձրալի: Պատանիներում ել այն դասարանի հոգեվիճակը, երբ շեղում է, որ իր կարծիքը հաշվի են առել ել գրի Կարողի ուրիշ նկար է հայտնվել, կամ՝ վերնագիրն է փոխվել:

Մյուս կողմից շեղ մանկադասարանային հրատարակչությունը, որ գերմանացի ել օտար հեղինակների ստեղծագործություններ է հրատարակում, արթններ ի վեր ունի իր ընթերցողների ակունքը, որում ընդգրկված 9- 17 արթնայինների մեջ երբեմն ղեկներն ավելի մեծ թիվ են կազմում: Առցանց հրատարակում են ակունքի անդամ դասարանի ընթերցողների կարծիքը, գրախոսականը, հետո էլ կենտրոնային մասնակցների միջոցով փնտրելու կամ դա անում են ֆեյսբուք սոցիալական ցանցի միջոցով:

Մյուս կողմից շեղ մանկադասարանային հրատարակչությունը, որ գերմանացի ել օտար հեղինակների ստեղծագործություններ է հրատարակում, արթններ ի վեր ունի իր ընթերցողների ակունքը, որում ընդգրկված 9- 17 արթնայինների մեջ երբեմն ղեկներն ավելի մեծ թիվ են կազմում: Առցանց հրատարակում են ակունքի անդամ դասարանի ընթերցողների կարծիքը, գրախոսականը, հետո էլ կենտրոնային մասնակցների միջոցով փնտրելու կամ դա անում են ֆեյսբուք սոցիալական ցանցի միջոցով:

Մյուս կողմից շեղ մանկադասարանային հրատարակչությունը, որ գերմանացի ել օտար հեղինակների ստեղծագործություններ է հրատարակում, արթններ ի վեր ունի իր ընթերցողների ակունքը, որում ընդգրկված 9- 17 արթնայինների մեջ երբեմն ղեկներն ավելի մեծ թիվ են կազմում: Առցանց հրատարակում են ակունքի անդամ դասարանի ընթերցողների կարծիքը, գրախոսականը, հետո էլ կենտրոնային մասնակցների միջոցով փնտրելու կամ դա անում են ֆեյսբուք սոցիալական ցանցի միջոցով: **dtv** հրատարակչության թեսթ - ընթերցողները 8- 17 արթնային

ներ են, 12- 16 արթնային խմբում գերակշռում են աղջիկները: Երբ դասարանի ընթերցողներին որեւէ գիրք ոգեւորում է, նրանք գրախոսականից զատ դա մասին դասարան են, զնում՝ ընկերներին նվիրելու համար: Գոհ ընթերցողը նախատեսում է վաճառքին, հրատարակչության ել անունն առ է գրանցում:

Վիճակագրություն
2018- ի հարցման սվալների համաձայն, մոտ 11, 93 միլիոն մարդ Գերմանիայում Կարող մեջ մի ֆանի անգամ գիրք է կարդում: 14 արթնային բարձր գերմանախոսների Երաժշտական անցկացված հարցման արդյունքը ներկայացնում է, թե 41, 37 միլիոնը Կարող մեջ մի ֆանի օր թերթ է ընթերցում: Հարցմանը մասնակցից 12- 19 արթնային 1200 հոգու՝ մոտ 39 տարեկան խոստովանել է, թե օրական կամ Կարող մեջ գիրք է կարդում: Այս ցուցանիշը 2017- ի հետ համեմատած 1 տարեկան նվազել է: Բայց միևնույն ժամանակ աճել է այն դասարանիների թիվը, որ Կարողական 1 անգամ կամ երկու Կարող մեջ սղագիր գիրք է կարդում, իսկ երկու տարեկան էլ նվազել է այն դասարանիների թիվը, որ չեն կարդում: Գերմանախոսների Երաժշտական (14 արթնայինից մեծ) 2019 թվականին կատարված մի հարցման սվալներով, 27, 6 տարեկան ընդգծել է, թե «հաճույքով թերթ ու անագիր է կարդում»:

Արեւի ԲԱՆՉԻՆՅԱԼ

Իրիս Քարայան. «ԻՄ ԱՏԵՂԾԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀԱՅԱՑՔ Է ԴԵՊՈՒ ՀԻՇՈՂՈՒԹՅՈՒՆԸ...»

Իրիս Քարայանն Աթենքում դարձրել է Պարավեստի հունական դերասանուհի (2001) և Գոլդսթրիփ ֆուլբրայն (Մեծ Բրիտանիա): «ՋԻՏԱ» դարձրել է հիմնադիր անդամ և դարձրել է, որի բեմադրությունները ներկայացվել են Հունաստանում և ողջ Եվրոպայում: 2010 թվականին Իրիս Քարայանը իր երկու դարձրել է բեմադրությունների համար Պրահայի «Նոր Եվրոպա փառատոն-2010»-ում արժանացել է 3-րդ միջազգային Երժնիկի անվան առաջին մրցանակին: 2014-ին Շվեդիայի «Դանսնես» ցանցն աջակցել է Իրիս Քարայանի «Մայրեր» բեմադրության բեմադրությանը Շվեդիայում: Քարայանի «Ալյասկա» բեմադրությունը (2016) ներկայացվել է Աթենքում և Բրեստի (Ֆրանսիա) «Դանս-Ֆարիկ» փառատոնում: Քարայանը համագործակցում է սարքեր ոլորտների (դար, երաժշտություն, թատրոն, կինո, սեսուոլական և այլ արվեստներ) արվեստագետների հետ և ակտիվորեն ներգրավված է «Սինդեսմոս չորու» և «Հավաքական խորհրդակցական նախագիծ» դարձրելով: 2013 թվականից նա դեկավարում է բարձր և ինտերմիդիաչիայի մի սեմինար՝ նախատեսված սեսուոլության խանգարում ունեցող և չունեցող մարդկանց համար, որն Աթենքի «Օնասիս» մշակութային կենտրոնի կրթական ծրագրի մի մասն է կազմում:

այս կամ այն չափով առնչվում են ժամանակակից դարձրել և կենդանի կատարողականությանը: Կան մեծաթիվ ժամանակակից դարձրել և ֆաթիվ դարձրելներ, որոնք կյանքի են կոչում իրենց ստեղծագործությունները: Նրանց կարող է ֆինանսավորել Մշակույթի նախարարությունը, երբ առկա է ժամանակակից գեղարվեստական արժանիքների ֆինանսավորում դերասանական բյուջեից կամ որոշ մասնավոր հաստատություններից: Ժամանակակից դարձրել հույն գործիչներից բացելով հիմնականում մեկնում են Եվրոպա՝ Բելգիա, Գերմանիա, Մեծ Բրիտանիա և այլուր՝ բարձրակարգ իրենց ուսումնասիրությունները և աշխատանք փնտրելու որոշ դարձրելներ, դարձրելներ և դարձրելներ: Մեր դերասանական համայնությանում չկա դարձրելական բաժին, ինչը նշանակում է, որ Հունաստանում բարձրագույն կրթության կարգավիճակը սահմանափակվում է սոսկ դարձրել-դարձրելու դիմումով:

-Ժողովրդական ավանդույթներով հարուստ մշակույթները մշակույթն օգտագործում են իրենց ազգային ժամանակակից սարքերն այլ հունահայ գործիչներ:

-Կերպարները և հունական ժամանակակից դարձրելներ:

-Այո, որոշ դարձրելների հետաքրքիր են դարձրելական իմաստները և ավանդույթի հարցերը: Դա կախված է կոնկրետ աշխատանքից, բայց ես կասեմ, որ կան խորհրդակցություններ, որոնք հետաքրքիր են հունական ժողովրդական արվեստի ավանդույթներով ու դրա սարքերով՝ իրենց ժամանակակից ստեղծագործությունների միջոցով, զարգացնելով բարձրագույն լեզուն՝ ազդված ավանդական դարձրելից, երաժշտությունից, գրականությունից, ժողովրդական երգերից, դերձրելից և այլն:

-Ինչն է քեզ ոգեցնում նոր դարձրել ստեղծելու համար:

-Ինձ ոգեցնում է իմ բոլոր գեղարվեստական ինչն ստեղծելու մշակութային համատեքստը, որի մեջ ես ապրում եմ, ուրիշ արվեստագետների գործերը, ընթերցանությունը և ինձ հետաքրքիր գաղափարները, համացանցը և ընդհանրապես իմ աշխարհայեցողությունը և ամենօրյա գործունեությունը:

-Հունահայ դարձրելներից ես գիտեմ նաև Դաֆնյան ֆուլբրայն, Ալիս Ֆուրունդյանի և Անահ Սարի (Անահիս Սարիբեկյան) անունները: Կա՞ն արդյոք դարձրելների այլ հունահայ գործիչներ:

-Երբեմն մեր բնագավառում հանդիպում են հայկական ազգանունների, ո-

րոնք մեծ մասամբ դարձրել են ծնողներից մեկի ազգանունը է:

-Պատահիր քեզին ծագման մասին:

-Ես այն եմ, որ կոչվում է հունահայ, այսինքն՝ Հունաստանում ապրող երրորդ սերնդի հայ: Ընթացիկս երկու կողմն էլ հայկական ծագում ունի: Մեծ ծնողներս Հունաստան են եկել բազմաթիվ տարիներ, մոտ 1920-ական թվականներին: Մեծ եղբայրս Փոֆ Ասիայի և Արեմոսյան Հայաստանի սարքեր բեմադրելից և վայրերից՝ Քյոթահիա, Ամասիա, Էլեբեկ, Վան, մաե Կոստանդնուպոլիս...
-Քո ծագումը որտե՞ղ կերպ ազդել է արվեստի վրա:

-Ես համոզված եմ, որ իմ ազգային իմաստներն ունի նոր և եզրափակ դրսևորումներ: Հայկական ծագում ունենալը որոշ սիմվոլիկա իմ կյանքում ունեցած փորձառությունների ու զգացմունքների խառնուրդն է: Իմ մանկությունը լի էր սասիկիս ու դարձրելիս դարձրելներով՝ մեր ծագման, անցյալի, փորձառության և ցեղասպանության մասին, թե ինչպես են նրանք գոյատևել Աթենքում և ստեղծել նոր կյանք, նաեւ այն մասին, որ անհրաժեշտ է դարձրելները և հիշողությունը չմոռանալ և դարձրելները: Կարծում եմ, իմ ծագումն ինձ վրա ազդել է որոշ առհասարակ մարդու, և ես ինձ կարող եմ բնութագրել որոշ մի մարտնչողի, որն արժեքներ է աշխատանքները և նվիրվածությունը, դարձրելիս, մշակույթի և հասարակության, արդարության և ազատության հետ ունեցած հարաբերությունները:

-Ունե՞ս հայկական ծագիր իրականացնելու մտադրություն:

-Ունեմ: Ըստ հուսով եմ մեկնել Հայաստան՝ արվեստագետի համար նախատեսված որտեղից կեցավայրի ծրագրով, որի բեմադրություններում կկարողանամ ուսումնասիրել և աշխատել իմ արվեստագետների հետ, բեմադրել և ներկայացնել դարձրելիս համարներ: Իմ ստեղծագործությունը հայացք է դեմոկրատիայի և իրադարձությունների վերահաստատմանը, նաեւ այն եղանակներին, որոնք թվային լրատվամիջոցները դարձնում են նոր ստեղծագործության մյուս: Կցանկանալի զալ Հայաստան՝ ուսումնասիրելու վերջին բեմադրություններում իրադարձությունները և համագործակցել այլ արվեստագետների հետ...

Մանուել (Մաննի) Հակոբյան

Նյու Յորք ֆալաֆի «Գրենիչ վիլլե» արվարձանում, որը գործերի և արվեստագետների կենտրոն է համարվում, հունիսի 20-ից մինչև հուլիսի 21-ը ներկայացվեց Մանուել (Մաննի) Հակոբյանի և Բայան Բլասկիի համահեղինակությամբ գրված «Assistants» (Օգնականները) մեկ գործողությամբ երաժշտական կոմեդիան, սեղեկացնում է Արամ Արմուրը «Միտո Սիեթթեր» էջերում:

«Օգնականները» երաժշտական կոմեդիայի հաղթարշավը

Նախքան սեղի «Players» թատրոնում ներկայացվելը, դեպքը 2015-ին առաջին անգամ բեմադրվել է Հոլիվուդի «Ֆրինջ» փառատոնի (Fringe Festival) օրերին և համարվել լավագույն երաժշտական կոմեդիա, որն անդաման դեբյուտ է ստանել: LA Music Blog-ի կողմից ընդգրկվել է «5 լավագույն երաժշտական դերասաններ» բաժնում: Ըստ Հակոբյանի, սակայն, դեպքը ամբողջովին վերանայվել է և վերանայվել նախքան նորից բեմադրվելը Նյու Յորքում:

Պիեսը վեր է հանում Հոլիվուդում աշխատող օգնականների դերը, որոնք ինչ-որ բան անելով իրենց առաջընթացի համար, ամեն ինչ անում են ուրիշների հաջողության համար:

Հակոբյանը ֆաջանանք է որոշել գրողի՝ մրցանակակիր վիդեո-խաղերի բարձր, որի մեջ մտնում են «Titanfall»-ը: Նա հո-

րինում է դարձրելները, կերպարները և երկխոսությունները: Երեսուներկու տարեկան է և մեծացել է Լեֆսինգսոնում (Մասաչուսեթս), բայց հետագայում եղբայրիս լավ է Լոս Անջելես, որտեղ աշխատանքի է անցել հեռուստատեսային շուկայից մեկնել, ինչն էլ հարթակ է ծառայել ավելի առաջ գնալու:

Հայրը՝ Ռոջեր Հակոբյանը, վավերագրական ֆիլմեր է արձարել և միաժամանակ երաժիշտ է եղել: Ռոբ փառատոն է կազմակերպել Ուոթինգտոն (Մասաչուսեթս):

Մանուելը խոստովանում է, որ բազմաթիվ է Բիլի Ուայլդերից, իսկ երաժշտության աստիճանը իր ստեղծագործությունները փանքի, ռոփի և ժողովրդականի խառնուրդ են: Ամբողջովին երաժշտական թատրոնի անցյալ ունեցող իր համահեղինակ Բլասկիի հետ ստեղծում են, ի-

րենց համոզմամբ, եզակի, դիսարժան դերասաններ:

Մանուելը անցյալ փետրվարից սեղեկացվել է Նյու Յորք, և չնայած մինչև օրս իր ստեղծագործություններում հայկական թեմաներ կամ կերպարներ չի ընդգրկել, այժմ աշխատում է այդ ուղղությամբ և մտածում է, որ հավանաբար իր ստեղծածը կլինի հայի մեծավոր-արվեստյան կերպարը: Նա հայերեն սովորել է իր հորից և մտադրությունները այնպես էլ Հայաստան իր հետ:

Պատասխան Ն. ՍՈՒԼԻՅԱՆԸ